Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!
ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà   ¹ 16 (1323)   19 ÊÐÀÑÀÂ²ÊÀ 2017 ã

Õðàì äçâþõ êàíôåñ³é

Ñ¸ëåòà, êàë³ êàòîë³ê³ ³ ïðàâàñëà¢íûÿ ñâÿòêàâàë³ Âÿë³êäçåíü ðàçàì, ìîæà, íàéáîëüø óðà÷ûñòà áûëî ¢ íåâÿë³ê³ì õðàìå â¸ñê³ Áÿðîçà¢êà Äîêøûöêàãà ðà¸íà íà Â³öåáø÷ûíå. Ñâÿòûíÿ, ÿêîé àïÿêóåööà à. Ìàðýê Ïàñþòà OFMCap, ñòàëà êðîïêàé àá'ÿäíàííÿ æûõàðî¢ â¸ñê³ íå òîëüê³ êàëÿ àëòàðà íà ìàë³òâå, àëå ³ ¢ ñóìåñíàé ïðàöû íà çÿìë³.

Ñâÿòûíÿ ïà¢ñòàëà ñòàðàííÿì³ ìíîã³õ ëþäçåé, ó ïàìÿöü àá ïðàöû ÿê³õ âûëà àñâå÷àíà ñïåöûÿëüíàÿ òàáë³öà ç íàäï³ñàì:

"Ó ïàìÿöü ïðà ¢ñ³õ, õòî çàõîïëåíû ïðûãàæîñöþ ñòâîðàíàãà ñâåòó, ïåðàòâàðû¢ ÿå ¢ ÷àðîâíû ¢÷ûíàê ó ãýòûì áóäûíêó àæ äà ÷àñó, ïàêóëü ÿãî ñöåíû íå ñòàë³ àñíîâàé äëÿ Áîæàé ñâÿòûí³ ¢ ãîäçå Ïàíà 2010, ïàêàçâàþ÷û ¢ñ³ì íàäçåþ ¡âàñêðàñåííÿ".

Ñâÿòûíÿ, ÿêàÿ ë³÷ûööà ïàô³öûéíà êàñö¸ëàì Ìàö³ Áîæàé Âàñòðàáðàìñêàé, áûëà àñâå÷àíà öÿïåð óæî á³ñêóïàì Â³öåáñê³ì íà ïåíñ³³ ¡ëàäç³ñëàâàì Áë³íàì. Àëå àñâÿö³ààñöþ ÿå ¸ñöü òîå, øòî ãýòà - àãóëüíû õðàì ³ äëÿ êàòîë³êà¢, ³ äëÿ ïðàâàñëà¢íûõ. Ó àëòàðû àáàïàë àãóëüíàáåëàðóñêàãà àáðàçà Ìàö³ Áîæàé Âàñòðàáðàìñêàé (ãýòû àáðàç â³ñ³öü íà Áåëàðóñ³ ³ ¢ êàòàë³öê³õ, ³ ¢ ïðàâàñëà¢íûõ õðàìàõ) ðàçìåø÷àíû àáðàçû êàòàë³öêàãà ³ ïðàâàñëà¢íàãà ñâÿòûõ, à òàêñàìà êðûæû àáåäçâþõ êàíôåñ³é. Ìàë³ööà ñþäû ³äóöü óñå. Ñ³ìâàë³÷íà ³ òîå, øòî õðàì ïåðàðîáëåíû ç áûëîé êàëãàñíàé àäì³í³ñòðàöû³, ñâîåàñàáë³âàÿ ðýêàíê³ñòà ¢ ïàìÿöü ïðà ìíîã³ÿ ñîòí³ õðàìà¢, ïåðàòâîðàíûõ íåêàë³ ¢ êëóáû, êàíòîðû, ñêëàäû ³ ³íø.

Íàø êàð.

Çà ïàøûðýííå áåëàðóñêàìî¢íàé àäóêàöû³ ¢ ÂÍÓ

Ïàâÿë³÷ûöü êîëüêàñöü ãàäç³í íà êóðñ "Áåëàðóñêàÿ ìîâà: ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà" ¢ âûøýéøûõ íàâó÷àëüíûõ óñòàíîâàõ êðà³íû ïðàïàíîâàå äýêàí ô³ëàëàã³÷íàãà ôàêóëüòýòó ÁÄÓ ²âàí Ðî¢äà.

Ãýòàÿ ïðàïàíîâà ïðàãó÷àëà 12 êðàñàâ³êà íà êðóãëûì ñòàëå àá ðàçâ³öö³ ñ³ñòýìû àäóêàöû³ íà áåëàðóñêàé ìîâå, ÿê³ ç ³í³öûÿòûâû äýïóòàòê³ Ïàëàòû ïðàäñòà¢í³êî¢ Àëåíû Àí³ñ³ì ïðàéøî¢ íà áàçå Áåëàðóñêàãà äçÿðæà¢íàãà ïåäàãàã³÷íàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

- Òâààðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû òàêñàìà ïàäòðûìë³âàå ãýòóþ ïðàïàíîâó, - ñêàçàëà "Ñâàáîäçå" Àëåíà Àí³ñ³ì.
- Äà ÿå ïðûõ³ëüíà ïàñòàâ³¢ñÿ ³ ïåðøû íàìåñí³ê ì³í³ñòðà àäóêàöû³ Âàäç³ì Áîãóø, ÿê³ òàêñàìà ¢äçåëü³÷à¢ ó ñåì³íàðû. Ìû çâÿðíóë³ñÿ ¢ Ðýñïóáë³êàíñê³ ³íñòûòóò âûøýéøàé øêîëû, êàá ³ òàì çâÿðíóë³ ¢âàãó íà ãýòóþ ïðàáëåìó.

Ïðûøëîñÿ íå ÷àñòà ñÿòîäíÿ ÷óöü ³ ãàâàðû ïðîôåñ³é ... Ïðàïàíîâà íÿ... ïåðàäàãóöü ³ ïðàáë... íàâó÷àëüíàà ...

Ïðûøëà íîãà ...

Ïðûìåíà ñ¸ííÿ áûëî íà÷ûöü, øòî ¢ ïåäàãàã³÷íûì óí³âåðñ³òýöå ïðàç ìåñÿö ïðàäàñòàâÿöü ìàã÷ûìàñöü àäóêàöû³ ñïàöûÿëüíàñö³-àäóêàöûéíàå ñâÿòà íà áåëàðóñêàé ìîâå. Ïàñëÿ àïðàáàöû³ ÿãî ïëàíóþöü ³ ¢ ³íøûõ íàâó÷àëüíûõ ¢ñòàíîâàõ.

Äýïóòàòêà Àí³ñ³ì ãàâîðûöü, øòî çà àïîøí³ÿ ääâà ãàäû áåëàðóñêàìî¢íàÿ ñïðàâà âûéøëà çà ìåæû âûêëþ÷íà àäóêàöû³:

- Íàì òðýáà öÿïåð õóòêà íüêà àáàãóëüíiöü òîå, øòî ìû ¢æî ìàåì, ³ âûðàøûöü, êóäû ðóõàööà äàëåé. Êàë³ ðàíåé ðàçìîâà ïðà áåëàðóñêóþ ìîâó ïåðàâàæíà çàìûêàëàñÿ ¢ ðàìêàõ àäóêàöû³, òî öÿïåð óñ¸ áîëåé ³ áîëåé ëþäçåé, óêëþ÷àþ÷û ÷ûíàâåíñòâà, ðàçóìåþöü ðîëþ ðîäíàé ìîâû ³ ¢ ãðàìàäñê³ì æûöö³.

ß ¢ ÒÁÌ ç 2000 ãîäà. ² òîëüê³ äçåñüö³ çà àïîøí³ÿ ãàäû äàâà àãóëüíû íàñòðîé äà ìîâû íå òîëüê³ ¢ ãðàìàäñòâå, àëå ³ àà ¢ëàäçå çìÿíÿåööà íà ïàç³òû¢íû. ² öÿïåð ñïðàâà ¢ òûì, êàá íàäàöü ãýòàìó ïðàêòû÷íàå ¢âàñàáëåííå. Õàé ãýòà áóäçå íåâàíàìîíòàâà, àëå ïàñëÿäî¢íà ³ ¢ ìíîã³õ ê³ðóíêàõ.

² ðàíåé âà ¢ëàäíûõ ñòðóêòóðàõ áûë³ àñîáíûÿ ëþäç³, ÿê³ÿ ïàç³òû¢íà ñòàâ³ë³ñÿ äà áåëàðóñêàé ìîâû. Äçÿêóþ÷û ³ì ïðûìàë³ñÿ àñîáíûÿ ñòàíî¢÷ûÿ ðàøýíí³. Àëå òàäû ÿíû íå àääàâàë³ñÿ äà êàíöà. Äçåñüö³ ãýòûÿ ðàøýíí³ ïðààâàçÿë³ ¢ æûöö¸, àëå øìàò äçå ÿíû ïðîñòà "ïðàâ³ñàë³".

Çàðàç òðýáà âûïðàâ³öü ãýòóþ ñ³òóàöûþ. Ãðàìàäñê³ÿ àðãàí³çàöû³ ïðîñòà ïàäøòóðõî¢âàþöü óëàäû ðàá³öü íåøòà êàðûñíàå ¢ ãýòûì ê³ðóíêó. ² íàøà çàäà÷à ãýòûì ýôåêòû¢íà ñêàðûñòàööà.

Óëàäç³ì³ð Ãëîä.

“Âÿñ¸ëöû” - 60 ãàäî¢

Ó êðàñàâ³êó 1957 ãîäà áû¢ çàñíàâàíû äç³öÿ÷û ÷àñîï³ñ “Âÿñ¸ëêà”.

×àñîï³ñ ïðûçíà÷àíû ¢ àñíî¢íûì äëÿ ÷ûòà÷î¢ ìàëîäøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó, íåêàòîðûÿ ìàòýðûÿëû äàñòóïíûÿ ³ äëÿ ÷ûòàííÿ äàøêîëüí³êàì. Ñÿðîä ÷àñîï³ñà¢ ÿê³ÿ âûäàþööà ¢ Ðýñïóáë³öû Áåëàðóñü äëÿ ðîçíûõ óçðîñòàâûõ ãðóï äç³öåé, ñòà³öü ïàì³æ ÷ûòàíêàé-ìàëÿâàíêàé äëÿ äàøêîëüí³êà¢ "Áóñÿ" ³ ÷àñîï³ñàì äëÿ ñÿðýäíÿãà ³ ñòàðýéøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó "Áÿðîçêà".

Ðàñïà¢ñþäæâàåööà ïðàç ïàäï³ñêó ïîøòàé ³ ïðàç ïðîäàæ ó "Áåëñàþçäðóêó". Ïàäï³ñíûÿ ³íäýêñû íà "Áåëïîøòó": äëÿ ³íäûâ³äóàëüíûõ ïàäï³ñ÷ûêà¢ - 74845, äëÿ âåäàìàñíûõ - 748452.

Ïóáë³êóå ïåðàâàæíà ë³òàðàòóðíà-ìàñòàöê³ÿ òâîðû ³ ìàòýðûÿëû íà ãðàìàäñê³ÿ òýìû, ðîçíûÿ ïà ïàìåðàõ ³ ñêëàäàíàñö³ - ÿê äëÿ ñàìàñòîéíàãà ÷ûòàííÿ äçÿöüì³ 6 - 10 ãîä, òàê ³ äëÿ ÷ûòàííÿ äçåöÿì äàðîñëûì³ àëüáî áîëüø ñòàðýéøûì³ øêîëüí³êàì³. Äðóêóå àïàâÿäàíí³, êàçê³, âåðøû áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢, ïåðàêëàäû, çàãàäê³, ðýáóñû, ãàëàâàëîìê³, ïåñí³ áåëàðóñê³õ êàìïàç³òàðà¢ äëÿ äçÿöåé. Ðàñïàâÿäàå ïðà êóëüòóðó ³ ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³ ³íøûõ êðà³í. Ìàå ðîçíûÿ òýìàòû÷íûÿ ðóáðûê³. Âÿäçå ë³òàðàòóðíóþ ïåðàï³ñêó ³ ìàëÿâàíêà-ýòû÷íàå âûõàâàííå ñâà³õ ÷ûòà÷î¢. Ïåðàäàâàëà äàäàòêàì³, ÿê³ÿ ðàçàì ç ïàñòàÿííûì ÷àñîï³ñàì ðàñïàâÿäàþöü ïðà ìàãí³òíûÿ ïàì³ëêà, òàê³ÿ äàêëàäíûÿ ë³òàðàòóðíûÿ ³ ñïàðòî¢íûÿ... ïðàâîäç³öü êîíêóðñû, àêöû³, âûñòàâû, óäçåëüí³÷àå ¢ ãàñòðîëÿõ...

Ó ñàâåöê³ÿ ÷àñû òûðàæ ÷àñîï³ñà ñêëàäà¢ 100 òûñ. àñîáí³êà¢. Ïà ñòàíó íà ñàêàâ³ê 2017 ã. âûäàäçåíà 720 íóìàðî¢.

Ðýäàêöûÿ "Âÿñ¸ëê³" ç'ÿ¢ëÿåööà òàêñàìà çàñíàâàëüí³êàì ÷ûòàíê³-ìàëÿâàíê³ äëÿ äàøêîëüí³êà¢ "Áóñÿ". Äà ïà÷àòêó âûäàííÿ "Áóñ³" (æí³âåíü 2013) "Âÿñ¸ëêà" áûëà àäç³íûì áåëàðóñê³ì ïåðûÿäû÷íûì âûäàííåì äëÿ äçÿöåé ÿê äàøêîëüíàãà, òàê ³ ìàëîäøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó.

Ç ëþòàãà 2011 ã. äçåé³÷àå ñàéò ÷àñîï³ñà, íà ÿê³ì ðàçìåø÷àíû êàçê³ ³ äç³öÿ÷ûÿ ï³ñüìåíí³ê³ ³ âåðøû. Ó òâîðàõ äàêëàäíà ðàñïàâÿäàåòöà ...

Ó òâîðàõ ää... ³ âåðøû. Ó òâîðàõ äàêëàäíà ðàñïàâÿäàåööà ñòàðàæûòíûÿ òðàäûöû³ ... ÷ûòà÷î¢. Ïåðàâàäàãà äàäàòêàì³ ...

ñòàòüÿ ïðàäñòà¢ëåíà ìàòýðûÿëàì³ ñàéòà ÷àñîï³ñà, ïðàöóå ïåðàâàæíà ë³òàðàòóðíàÿ ðýäàêöûÿ ... òðàäûöûÿ ÷àñîï³ñà ðàñïàâÿäàå ïðà íàøûõ ñó÷àñí³êà¢, ÿê³ÿ ïåðàêëàäàþöü ÿå ... ³ â³íøûõ ìåñöàõ ïàïóëÿðûçàâàíû ... òàì æà ÷ûòà÷û ...

ñòàðàæûòíûÿ ... â³íøûÿ ... ³ ³íøûÿ ... òâîðû ...

÷ûòà÷û ...

Ó òâîðàõ ... êàçê³ ("Êàðàëåâà³÷, ÷àðà¢í³ê ³ ÿãîíàÿ äà÷êà", "Çàÿö ³ ...

âîæûê", "Äçÿöåë, ë³ñ³öà ³ âàðîíà" ³ ³íø.), òàê ³ äà ë³òàðàòóðíûõ òâîðà¢ ç êàçà÷íûì ñþæýòàì ("Öÿìë³âû êîò ³ øëÿõ³ öåðà³ ñûí" À. Ãðóøýöêàãà, "Ïðûíöýñà Ðóìçàí³àà ¢ Êðà³íå Ëÿëåê" À. Ìàñëà, "Ïðà êàøý÷àãà êàðàëÿ ³ ìûøêó-ïðûíöýñó" Ð. Áàðàâ³êîâàé, "Áóñåë ³ áóñëÿíÿòû" ß. Ë¸ñ³êà ³ ³íø.). Íà ñàéöå ñòâîðàíà ôîòàãàëåðýÿ, ëàäçÿööà êîíêóðñû.

"Âÿñ¸ëêà" ¢çíàãàðîäæàíà Ãàíàðîâûì³ ãðàìàòàì³ Âÿðõî¢íàãà Ñàâåòà ÁÑÑÐ ³ Ñàâåòà Ì³í³ñòðà¢ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, ç'ÿ¢ëÿåööà ïåðàìîæöàì Íàöûÿíàëüíàãà êîíêóðñó äðóêàâàíûõ ÑÌ² "Çàëàòàÿ Ë³öåðà" 2004, 2007, 2010 ãàäî¢.

Ãàëî¢íûÿ ðýäàêòàðû: Âàñ³ëü Â³òêà (1957-1974); Å¢äàê³ÿ Ëîñü (1974-1976); Àíàòîëü Ãðà÷àí³êà¢(1976-1978); Óëàäç³ì³ð Ë³ïñê³ (ç 1978).

Â³ê³ïåäûÿ.

Ó Áåëàðóñ³ âûïóñö³ë³ ðóáåëü ç çàêë³êàì âûãíàöü ìàñêî¢ñê³õ àêóïàíòà¢

12 êðàñàâ³êà òûðàæîì 100 àñîáí³êà¢, áûëà âûïóø÷àíà ñóâåí³ðíàÿ ìàíåòà (æýòîí) "Àäç³í ìàã³ë¸¢ñê³ ðóáåëü". Âûïóñê ñóâåí³ðíûõ ìàíåò àæûööÿâ³ë³ àäìûñëîâûÿ ñàéòa belmoneta.by ó ðàìêàõ ïðàåêòó "113 ãàðàäî¢ Áåëàðóñ³".

Íà àâåðñå ìàíåòû ãåðá ãîðàäà Ìàã³ë¸âà, âûÿâà Ìàã³ë¸¢ñêàé ðàòóøû ³ çàêë³ê³ "Ïàðà, ïàðà" áóðãàì³ñòðà Ìàã³ë¸âà ßçýïà Ëåâàíîâ³÷à. (ßçýï Ëåâàíîâ³÷ - ë³äàð ïà¢ñòàííÿ 1661 ãîäà ñóïðàöü ðàñ³éñêàãà àêóïàöûéíàãà ãàðí³çîíà. Ìåíàâ³òà ïàä ãýòû çàêë³ê, ê³íóòû áóðãàì³ñòðàì, æûõàðû Ìàã³ë¸âà ïàäíÿë³ ïà¢ñòàííå ³ çí³ø÷ûë³ ðàñ³éñê³ ãàðí³çîí - ðýä.).

Íà ðýâåðñå ìàíåòû - ìàëþíàê Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ çíàê êðà³íû - áóñåë.

Íàì³íàë ìàíåòû - àäç³í ðóáåëü. Ìàíåòà íå ç'ÿ¢ëÿåööà àïëàòíûì ñðîäêàì.

Ïàâîäëå ÑÌ².

pawet.net

Àá ïàâûøýíí³ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü

00027626

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

вул. Савецкая, 9
220010, г. Мінск
тэл. (+375 17) 327-47-36, факс (+375 17) 200-84-83
E-mail: root@minedu.unibel.by

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

ул. Советская, 9
220010, г. Минск
тел. (+375 17) 327-47-36, факс (+375 17) 200-84-83
E-mail: root@minedu.unibel.by

27.03.2017 № 02-26/2218/дс/
На № 26 ад 24.02.2017г.

Ñòàðøûí³ Ãðàìàäñêàãà àá'ÿäíàííÿ "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû" Òðóñàâó À.À.

Àá ïàâûøýíí³ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü

Ïàâàæàíû Àëåã Àíàòîëüåâ³÷!

Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢ àäïàâåäíàñö³ ç çàêàíàäà¢ñòâàì ó ðàìêàõ ñâà¸é êàìïåòýíöû³ ðàçãëåäçåëà Âàø ë³ñò ïà ïûòàííÿõ íåàáõîäíàñö³ ïàâûøýííÿ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ ïàâåäàìëÿå íàñòóïíàå.

Ïàòðûÿòû÷íàå âûõàâàííå ç'ÿ¢ëÿåööà íåàä'åìíàé ÷àñòêàé àäóêàöûéíàãà ïðàöýñó ¢ó ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ çíàõîäç³ööà ¢ öýíòðû ïàñòàÿííàé óâàã³ îðãàíà¢ ê³ðàâàííÿ àäóêàöûÿé ³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³.

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ïëàíàì ðàáîòû Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢ êàñòðû÷í³êó 2016 ã. ïûòàíí³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ðàçãëåäæàíû íà êàëåã³³ "Ñó÷àñíûÿ ïàäûõîäû äà àðãàí³çàöû³ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû: àä øêîëû äà ¢ñòàíîâû âûøýéøàé àäóêàöû³", à ¢ ñàêàâ³êó 2017 ãîäà íà ñåì³íàðû-íàðàäçå "Øëÿõ³ ¢äàñêàíàëåííÿ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü".

Âàøà ïðàïàíîâà àá áîëüø øûðîê³ì âûêàðûñòàíí³ ¢ àäóêàöûéíûì ïðàöýñå äàêóìåíòàëüíûõ ô³ëüìà¢ íà ã³ñòàðû÷íóþ òýìó ç'ÿ¢ëÿåööà ñëóøíàé. Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢æî ¢ áë³æýéøû ÷àñ ïðûìå íåàáõîäíûÿ çàõàäû ¢ ãýòûì íàê³ðóíêó (ïàòðàáóåööà ñóìåñíà ç çàö³êà¢ëåíûì³ âûðàøûöü íàãàäà íàäà ¢ì î¢ âûêàðûñòàííÿ äàêóìåíòàëüíûõ ô³ëüìà¢, ïðàâÿäçåííÿ, ÿê ãýòà ïàòðàáóå çàêàíàäà¢ñòâà, ³õ íàâóêîâà-ïåäàãàã³÷íàé ýêñïåðòûçû ³ ã.ä.).

Àíàëàã³÷íûÿ çàõàäû ïëàíóåööà çäçåéñí³öü ó ìýòàõ âûêàðûñòàííÿ ¢ àäóêàöûéíûì ïðàöýñå âà ¢ñòàíîâàõ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ìóëüòûïë³êàöûéíûõ ô³ëüìà¢.

Ïðû ìàþööà ïàñëÿäî¢íûÿ ìåðû ïà ¢äàñêàíàëåíí³ àðãàí³çàöû³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ (çàãàä Ì³í³ñòðà àäóêàöû³ àä 19.01.2017 ¹ 21 "Àá óäàñêàíàëåíí³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ"). Ó àäïàâåäíàñö³ ç ðýêàìåíäàöûÿì³ Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ àäíûì ç íàê³ðóíêà¢ ó àðãàí³çàöû³ ðàáîòû ïà íàïà¢íåíí³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ ç'ÿ¢ëÿåööà ïðàâÿäçåííå òóðûñòû÷íà-êðàÿçíà¢÷ûõ ìåðàïðûåìñòâà¢.

Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, Ôåäýðàöûÿé ïðàôñàþçà¢ Áåëàðóñ³, ÃÀ "ÁÐÑÌ", ÃÀ "ÁÐÏÎ", Áåëàðóñê³ì ãðàìàäñê³ì àá'ÿäíàííåì âåòýðàíà¢ ó ìýòàõ ïàøûðýííÿ ñóïðàöî¢í³öòâà ¢ ñôåðû ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ ìîëàäç³, ðàçâ³ööÿ äç³öÿ÷àãà ³ þíàöêàãà òóðûçìó ¢ ìà³ 2016 ãîäà ïàäï³ñàíû Ïðàòàêîë àá íàìåðàõ ñóïðàöî¢í³öòâà ¢ ñôåðû ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ ìîëàäç³, ðàñïðàöàâàíà ïðàãðàìà ñóïðàöî¢í³öòâà (¢ 2015/2016 íàâó÷àëüíûì ãîäçå áîëüø çà 70 òûñ. íàâó÷ýíöà¢ ïðûíÿë³ ¢äçåë ó òóðûñòû÷íûõ ïàõîäàõ ³ êàëÿ 231 òûñ. ÷àëàâåê - ó ýêñêóðñ³ÿõ ïà ã³ñòàðû÷íûõ ìÿñö³íàõ Áåëàðóñ³).

Ó ñ³ñòýìå àäóêàöû³ ñòâîðàíû ¢ìîâû, ÿê³ÿ ãàðàíòóþöü ãðàìàäçÿíàì ïðàâà âûáàðó íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ íà àäíîé ç äçÿðæà¢íûõ ìî¢ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü. Ì³íîâà íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ ¢ àäïàâåäíàñö³ ç çàêàíàäà¢ñòâàì âûçíà÷àåööà çàñíàâàëüí³êàì óñòàíîâû àäóêàöû³ ç ó÷ë³êàì ïàæàäàííÿ¢ íàâó÷ýíöà¢ (çàêîííûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ íåïàâ¢íàãàäîâûõ íàâó÷ýíöà¢).

Òàê, íà ¢çðî¢í³ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ç ó÷ë³êàì ïàæàäàííÿ¢ çàêîííûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ óñòàíîâû äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ôàðì³ðóþööà ãðóïû, ó ÿê³õ àäóêàöûéíû ïðàöýñ àæûööÿ¢ëÿåööà íà áåëàðóñêàé ìîâå (íàë³÷âàåööà 2 790 ãðóï, ó ÿê³õ âûõî¢âàåööà 40 727 äçÿöåé).

Ó ãðóïàõ óñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ñòâàðàåööà áåëàðóñêàìî¢íàå àñÿðîääçå (êóòê³ äçÿðæà¢íàé ñ³ìâîë³ê³ (ãåðá, ñöÿã), äýêàðàòû¢íà-ïðûêëàäíîãà ìàñòàöòâà (âûðàáû ç êåðàì³ê³, ñàëîìê³, ³ëüíó, äðýâà ³ ³í ø.), êí³æíûÿ (òâîðû áåëàðóñê³õ à¢òàðà¢), òýàòðàëüíûÿ êóòê³ (ýëåìåíòû êàñöþìà¢ ãåðîÿ¢ áåëàðóñê³õ êàçàê, òýàòðû ïà òýìàòûöû òâîðà¢ áåëàðóñêàé ìàñòàöêàé ë³òàðàòóðû ³ ôàëüêëîðó); ì³í³-ìóçåé "Áåëàðóñêàÿ õàòêà" ³ ³í ø.).

Ç ìýòàé äàëó÷ýííÿ âûõàâàíöà¢ äà áåëàðóñêàé ìîâû ³ êóëüòóðû ñïåöûÿë³ñòàì³ ¢ñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ¢ ðàáîöå ç äçåöüì³ âûêàðûñòî¢âàþööà ãóëüí³, ãóòàðê³ (" Ìîé ãîðàä", "Ïîìí³ê³ ñòàë³öû", "Áåëàðóñü - ìàÿ Ðàäç³ìà", "Ñ³ìâîë³êà íàøàé Ðàäç³ìû" ³ ³í ø.), ñâÿòû, ó òûì ë³êó ôàëüêëîðíûÿ ("Ñâÿòà áåëàðóñêàãà ñëîâà", "Êàëÿäû", "Ãóêàííå âÿñíû" ³ ³í ø.), â³êòàðûíû ("Çÿìëÿ ïàä áåëûì³ êðûëàì³", "Áåëàðóñê³ÿ íàðîäíûÿ çàáàâê³" ³ ³í ø.), êîíêóðñû, â³òðóàëüíûÿ ïàäàðîææû ³ ³í ø. Âûõàâàíöû çíà¸ìÿööà ç òâîð÷àñöþ áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ ³ ïàýòà¢, ýòíàêóëüòóðíàé ñïàä÷ûíàé áåëàðóñêàãà íàðîäà, ó ãóëüíÿâûõ àáñòàâ³íàõ âûêàðûñòî¢âàþöü ñâîé ìî¢íû âîïûò.

Ó ìåæàõ ïðàåìíàñö³ ¢ñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ç ïåðøàé ñòóïåíí þ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ ïåäàãàã³÷íû ì³ ðàáîòí³êàì³ àæûööÿ¢ëÿåööà ¢çàåìàäçåÿííå ç ìÿñöîâûì³ ýòíàãðàô³÷íûì³ ìóçåÿì³, ðàé¸ííûì³ á³áë³ÿòýêàì³, öýíòðàì³ ðàì¸ñòâà¢ (àðãàí³çàöûÿ ñóìåñíûõ òýìàòû÷íûõ âûñòàâàê, çàíÿòêà¢ ³ ³í ø.).

Ç 2016/2017 íàâó÷àëüíàãà ãîäà **âà ¢ñòàíîâàõ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³** (äàëåé - ÓÀÑÀ) ïà÷ûíàþ÷û ç II êëàñà íåçàëåæíà àä ìîâû íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû (ë³òàðàòóðíàãà ÷ûòàííÿ) àäâåäçåíà àäíîëüêàâàÿ êîëüêàñöü ãàäç³í (íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû - 2,5 ãàäç³íû íà òûäçåíü, ë³òàðàòóðíàãà ÷ûòàííÿ - 2 ãàäç³íû ¢ òûäçåíü). Äëÿ III êëàñà ïåðàõîä íà íîâû òûïàâû âó÷ýáíû ïëàí àæûööÿâ³ööà ç 2017/2018 íàâó÷àëüíàãà ãîäà, äëÿ IV êëàñà - ç 2018/2019 íàâó÷àëüíàãà ãîäà. Òàê³ì ÷ûíàì, íà I ñòóïåí³ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ íà ïðàöÿãó òðîõ ãàäî¢ çäçåéñí³ööà ïàñòóïîâû ïåðàõîä äà âûâó÷ýííÿ äçâþõ äçÿðæà¢íûõ ìî¢ ó ðî¢íàé êîëüêàñö³ ãàäç³í.

Íåçàëåæíà àä ìîâû íàâó÷àííÿ ¢ V-²Õ êëàñàõ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû àäâîäç³ööà àäíîëüêàâàÿ êîëüêàñöü ãàäç³í. Íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ïðàäó-ãëåäæàíà ¢ V-V² êëàñàõ 5 ãàäç³í ó òûäçåíü, ó V²²-²Õ êëàñàõ - 3,5 ãàäç³íû ¢ òûäçåíü. Ç 2015/2016 íàâó÷àëüíàãà ãîäà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ¢ X êëàñå ÓÀÑÀ ç áåëàðóñêàé ³ ðóñêàé ìîâàì³ íàâó÷àííÿ àðãàí³çàâàíà íà äâóõ óçðî¢íÿõ - áàçàâûì ³ ïàâûøàíûì (ç 2016/2017 íàâó÷àëüíàãà ãîäà - ó XI êëàñå). Íà áàçàâûì óçðî¢í³ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ïðàäóãëåäæàíà 1 ãàäç³íà ¢ òûäçåíü, áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû - 1,5 ãàäç³íû. Íà ïàâûøàíûì óçðî¢í³ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ïðàäóãëåäæàíà ïà 3 ãàäç³íû íà òûäçåíü.

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ðýêàìåíäàöûÿì³ Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ÓÀÑÀ ìîãóöü êàìïëåêòàâàööà âó÷ýáíûì³ âûäàííÿì³ ïà ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³, ãåàãðàô³³ Áåëàðóñ³ íà ðóñêàé ³ áåëàðóñêàé ìîâàõ. Ó ãýòûõ ìýòàõ ïà÷ûíàþ÷û ç 2012 ãîäà Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ âûäàåööà çàïàòðàáàâàíàñöü óñòàíî¢ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ ç ðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ, âó÷í³ ÿê³õ æàäàþöü âûâó÷àöü âó÷ýáíû ïðàäìåò "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³" íà áåëàðóñêàé ìîâå, øòî ¢ë³÷âàåööà ïðû ôàðì³ðàâàíí³ òûðàæó ïàäðó÷í³êà¢ ïà äàäçåíûì âó÷ýáíûì ïðàäìåöå.

Ó 2016/2017 íàâó÷àëüíûì ãîäçå 22 740 íàâó÷ýíöà¢ V²-Õ² êëàñà¢ ÓÀÑÀ ïàæàäàë³ âûâó÷àöü ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³ íà áåëàðóñêàé ìîâå (ó 2015/2016 íàâó÷àëüíûì ãîäçå - 18 760 âó÷íÿ¢).

Âà ¢ñòàíîâàõ ïðàôåñ³éíà-òýõí³÷íàé ³ ñÿðýäíÿé ñïåöûÿëüíàé àäóêàöû³ ïðû âûâó÷ýíí³ âó÷ýáíûõ ïðàäìåòà¢ (äûñöûïë³í) àãóëüíààäóêàöûéíàãà êàìïàíåíòà âûêàðûñòî¢âàþööà íàâó÷àëüíûÿ ïðàãðàìû ³ ïàäðó÷í³ê³ ïà âó÷ýáíûõ ïðàäìåòàõ äëÿ ÓÀÑÀ ç áåëàðóñêàé ³ ðóñêàé ìîâàì³ íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ. Âó÷ýáíûÿ ïðàäìåòû (äûñöûïë³íû) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà", "Áåëàðóñêàÿ ë³òàðàòóðà" âà ¢ñòàíîâàõ ïðàôåñ³éíàé àäóêàöû³ âûâó÷àþööà ¢ àá'ªìå 86 âó÷ýáíûõ ãàäç³í. Ïðû ïðàâÿäçåíí³ âûí³êîâàé àòýñòàöû³ íàâó÷ýíöû ìàþöü ïðàâà çäà÷û ýêçàìåíó àëüáî ïà âó÷ýáíûì ïðàäìåöå (äûñöûïë³íå) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà", àëüáî ïà âó÷ýáíûì ïðàäìåöå (äûñöûïë³íå) "Ðóñêàÿ ìîâà" ïà âûáàðû.

Ïðû ðýàë³çàöû³ àäóêàöûéíûõ ïðàãðàì ïðàôåñ³éíà-òýõí³÷íàé ³ ñÿðýäíÿé ñïåöûÿëüíàé àäóêàöû³ ïà ¢ñ³õ ñïåöûÿëüíàñöÿõ ïðàäóãëåäæàíà âûâó÷ýííå âó÷ýáíàãà ïðàäìåòà (äûñöûïë³íû) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)".

Íàâó÷ýíöû òàêñàìà ìàþöü ìàã÷ûìàñöü äàäàòêîâàãà âûâó÷ýííÿ áåëàðóñêàé ìîâû íà ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêàõ.

Âà ¢ñòàíîâàõ âûøýéøàé àäóêàöû³ âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû, óòûì ë³êó äûñöûïë³íû "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)", àðãàí³çàâàíà ¢ ìåæàõ öûêëó àãóëüíàïðàôåñ³éíûõ ³ ñïåöûÿëüíûõ äûñöûïë³í. Àá'¸ìû ãýòûõ äûñöûïë³í ó ðàìêàõ íàïðàìêà¢ àäóêàöû³, ãðóï ñïåöûÿëü-íàñöåé ³ ñïåöûÿëüíàñöåé âûçíà÷àþöü âó÷ýáíà-ìåòàäû÷íûÿ àá'ÿäíàíí³ ¢ ñôåðû âûøýéøàé àäóêàöû³. Êîëüêàñöü ãàäç³í íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ¢ çàëåæíàñö³ àä óñòàíîâû âûøýéøàé àäóêàöû³ ìîæà âàãàööà àä 28 äà 70 ãàäç³í. Ó ðàìêàõ ïàäðûõòî¢ê³ äà íîâàãà 2017/2018 ãîäà Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ïëàíóå ðýêàìåíäàâàöü óñòàíîâàì âûøýéøàé àäóêàöû³ ïðû çàöâÿðäæýíí³ âó÷ýáíûõ ïëàíà¢ ³ ïðàãðàì íà íîâû íàâó÷àëüíû ãîä ó àäïàâåäíàñö³ ç êàìïåòýíöûÿé ðàçãëåäçåöü ïûòàííå ïàâåë³÷ýííÿ êîëüêàñö³ ãàäç³í, ÿê³ÿ âûçíà÷àþööà íà âûâó÷ýííå äûñöûïë³íû "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)".

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ïóíêòàì 7 Êàíöýïöû³ àïòûì³çàöû³ ç ìåòàé, ñòðóêòóðû ³ àá'¸ìó ñàöûÿëüíà-ãóìàí³òàðíûõ äûñöûïë³í âà ¢ñòàíîâàõ âûøýéøàé àäóêàöû³, çàöâåðäæàíàé çàãàäàì Ì³í³ñòðà àäóêàöû³ àä 22.03.2012 ¹ 194, ó ìåæàõ ³íòýãðàâàíàãà ìîäóëÿ "Ã³ñòîðûÿ" âûâó÷àåööà àáàâÿçêîâàÿ äûñöûïë³íà "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³ (ó êàíòýêñöå ñóñâåòíûõ öûâ³ë³çàöûé)", à òàêñàìà 1-2 ñïåöûÿë³çàâàíûÿ ìîäóë³ ïàâîäëå âûáàðó ñòóäýíòà (íàïðûêëàä, ñòàíà¢ëåííå ³ ðàçâ³ööå áåëàðóñêàé äçÿðæà¢íàñö³, ã³ñòîðûÿ êóëüòóðû Áåëàðóñ³, ³í ø.).

Ïàâîäëå ³íôàðìàöû³ ¢ñòàíî¢ âûøýéøàé àäóêàöû³, ó áîëüøàñö³ ç ³õ âûêëàäàííå äûñöûïë³íû "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³ (ó êàíòýêñöå ñóñâåòíûõ öûâ³ë³çàöûé)" àæûööÿ¢ëÿåööà ïà-áåëàðóñêó.

Àñíîâàòîðíûì³ äàêóìåíòàì³ ¢ ñó÷àñíàé ñ³ñòýìå àäóêàöû³, ÿê³ÿ àäëþñòðî¢âàþöü ìýòû, ïðûíöûïû ³ çìåñò âûõàâàííÿ íàâó÷ýíöà¢, ç'ÿ¢ëÿþööà Êàíöýïöûÿ áåñïåðàïûííàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ íàâó÷ýíñêàé ìîëàäç³ ³ Ïðàãðàìà áåñïåðàïûííàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ íàâó÷ýíñêàé ìîëàäç³ íà 2016- 2020 ãã. (äàëåé - Ïðàãðàìà). Çàñíàâàíàÿ íà ³õ ñ³ñòýìà âûõàâàííÿ àðûåíòàâàíà íà ðàçâ³öö¸ àñíîâ äç³öÿ÷ö³, ÿãî ïðûðîäíûõ çàäàòêà¢ ³ çä³îëüíàñöåé, çàõàâàííå ³ ¢ìàöàâàííå çäàðî¢ÿ, ïàòðûÿòû÷íàå âûõàâàííå íàâó÷ýíöà¢. Ïðàãðàìà - ÷àöâ¸ðòû ïà ë³êó íàöûÿíàëüíû äàêóìåíò, ÿê³ âûçíà÷àå ïðàêòûêó âûõàâàííÿ ¢ íàøàé êðà³íå. Ó ¸é àäëþñòðàâàíû ³äý³ äçÿðæà¢íàé ³äýàëîã³³, êàíöýïòóàëüíûÿ ïàäûõîäû äà ïðàöýñó âûõàâàííÿ, ïðààíàëåëíû àñíî¢íûÿ íàê³ðóíê³ ³ çìåñò âûõàâà¢÷àé ðàáîòû âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³.

Ðýàë³çàöûÿ Ïðàãðàìû ïðàäóãëåäæâàå âûêàðûñòàííå ðýã³ÿíàëüíûõ ³ëàêàëüíûõ óìî¢: âûõàâà¢÷ûõ ìàã÷ûìàñöåé ñîöûóìó, ìÿñöîâûõ òðàäûöûé, óçðîñòàâûõ ³³íäûâ³äóàëüíûõ àñàáë³âàñöåé äçÿöåé ³ íàâó÷ýíöà¢, êàíñàë³äàöû³ äçåÿííÿ¢ ïåäàãîãà¢ ³ òàê³õ ñàöûÿëüíûõ ³íñòûòóòà¢, ÿê ñÿì'ÿ, ãðàìàäñê³ÿ àá'ÿäíàíí³, óñòàíîâû êóëüòóðû ³ ñïîðòó ³ ã. ä.

Øýðàã ìåðàïðûåìñòâà¢ âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ íàê³ðàâàíû íà ïàïóëÿðûçàöûþ áåëàðóñêàé ìîâû ³ êóëüòóðû, çàõàâàííå ã³ñòàðû÷íàé ñïàä÷ûíû, ôàðì³ðàâàííå ïàòðûÿòû÷íûõ ÿêàñöåé ó íàâó÷ýíöà¢. Òàê ó Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ íàäàå àñàáë³âóþ ¢âàãó ïðàâÿäçåííþ ìåðàïðûåìñòâà¢ ó ðàìêàõ ðýñïóáë³êàíñêàé àêöû³ íàâó÷ýíöêàé ìîëàäç³ "Æûâó ¢ Áåëàðóñ³ ³ òûì ãàíàðóñÿ", äà ÿêîé äàëó÷ûë³ñÿ àìàëü óñå ¢ñòàíîâû àäóêàöû³ êðà³íû. Ó àäïàâåäíàñö³ ç íàïðàìêàì³ " Ìîé ðîä, ìàÿ ñÿì'ÿ", " Ìàÿ øêîëà - ÷àñö³íêà ìàéãî æûööÿ", " Ìàÿ â¸ñêà, ìîé ãîðàä", " Ìàÿ Ðàäç³ìà - Áåëàðóñü" ïðàâîäçÿööà êîíêóðñû, ÿê³ÿ äàþöü íàâó÷ýíöàì ìàã÷ûìàñöü ïàçíàâàöü ñâîé êðàé ó ðîçíûõ ôîðìàõ - àä ïðàñòîé-øûõ àï³ñàííÿ¢ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíûõ ³ ïðûðîäíûõ àá'åêòà¢ äà ñóð'¸çíûõ äàñëåä÷ûõ ðàáîò, à òàêñàìà ïðûìàöü óäçåë ó ñòâàðàëüíàé äçåéíàñö³, ðàçâ³âàöü ñâàå òàëåð÷ûÿ ÿêàñö³, íàáûâàöü ïðàêòû÷íûÿ íàâûê³ êðàÿçíà¢÷àé ðàáîòû.

Ç ìýòàé ìàñàâàãà ¢êëþ÷ýííÿ ìîëàäç³ ¢ ïîøóêàâà-äàñëåä÷óþ, ýêñêóðñ³éíóþ äçåéíàñöü âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ç 2016 ãîäà ðýàë³çóåööà ðýñïóáë³êàíñê³ ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íû ïðàåêò "Çáÿðû Áåëàðóñü ó ñâà³ì ñýðöû". Ó ðàìêàõ ïðàåêòó âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ñòâàðàþööà íîâûÿ òóðûñöêà-ýêñêóðñ³éíûÿ ìàðøðóòû (ç âûêàðûñòàííåì ýêñêóðñ³éíûõ àá'åêòà¢, ðýêàìåíäàâàíûõ äëÿ íàâåäâàííÿ íàâó÷ýíöàì³ ¢ ðàìêàõ ïðàâÿäçåííÿ âó÷ýáíûõ ³ ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêà¢), ïðàâîäç³ööà ïàäðûõòî¢êà þíûõ ýêñêóðñàâîäà¢ äëÿ ïðàâÿäçåííÿ ýêñêóðñ³é ïà ðàñïðàöàâàíûõ òóðûñöêà-ýêñêóðñ³éíûõ ìàðøðóòàõ; ñòâàðàåööà ïðîìà-ïðàäóêöûÿ àá òóðûñòû÷íûõ ìàã÷ûìàñöÿõ íà ìàðøðóòàõ (ôàòàãðàô³³, äàâåäà÷íà-³íôàðìàöûéíûÿ çáîðí³ê³, êàðòû-ñõåìû, áóêëåòû ³ ³í ø.); äàñëåäóþööà êóëüòóðíûÿ òðàäûöû³ ðýã³¸íà¢; ïðàâîäçÿööà ðýêëàìíà-³íôàðìàöûéíûÿ ³ ïðýçåí-òàöûéíûÿ ìåðàïðûåìñòâû ç ìýòàé ïàïóëÿðûçàöû³ ³ çàõàâàííÿ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíàé ³ ïðûðîäíàé ñïàä÷ûíû êðàþ. Ó 2016 ãîäçå êàëÿ 3250 íàâó÷ýíöà¢ óñòàíî¢ àäóêàöû³ ¢äçåëüí³÷àë³ ¢ ìåðàïðû-åìñòâàõ ïðàåêòó íà ðàçíûõ, áåëàðóñêàé ³ ðýñïóáë³êàíñê³ì óçðî¢íÿõ.

Ó 2017 ãîäçå ïðàöÿãíóòà ðýñïóáë³êàíñêàÿ ïàòðûÿòû÷íàÿ àêöûÿ "Êâåòê³ Âÿë³êàé Ïåðàìîã³", ÿêàÿ ñòàëà àäíûì ñà çíà÷íûõ ýëåìåíòà¢ ñâÿòêàâàííÿ Âÿë³êàé Ïåðàìîã³ íàøàãà íàðîäà ¢ Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíå.

Ó êðàñàâ³êó 2017 ãîäà áóäóöü ïàäâîäç³ööà âûí³ê³ ðýñïóáë³êàíñêàãà êîíêóðñó òóðûñöêà-ýêñêóðñ³éíûõ ìàðøðóòà¢ "Ïàçíàåì Áåëàðóñü ðàçàì".

Âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ êðà³íû ïðàöóå êàëÿ 1,5 òûñÿ÷û ìóçåÿ¢ ðîçíûõ ïðîô³ëÿ¢. Íîñÿöü ãàíàðîâàå çâàííå "íàðîäíû" 90 ìóçåÿ¢ óñòàíî¢ àäóêàöû³. Íàçàïàøàíû êðàÿçíà¢÷û ìàòýðûÿë ìó-çåÿ¢ âûêàðûñòî¢âàåööà ïðû àðãàí³çàöû³ àäóêàöûéíàãà ïðàöýñó âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³: ïðû ïðàâÿäçåíí³ íàâó÷ýíûõ ³ ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêà¢, çàíÿòêà¢ ó àá'ÿäíàííÿõ ïà ³íòàðýñàõ ³ ìåðàïðû-åìñòâàõ âûõàâà¢÷àãà õàðàêòàðó. Àðãàí³çóþööà ¢çàåìàíàâåäâàíí³ ìóçåÿ¢ íàâó÷ýíöàì³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³, ðýàë³çóþööà ñóìåñíûÿ ì³æìóçåéíûÿ ïðàåêòû, àêöû³, ìåðàïðûåìñòâû, ìóçå³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³ ¢êëþ÷àþööà ¢ òóðûñöêà-ýêñêóðñ³éíûÿ ìàðøðóòû ïà ðýã³¸íå. Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ðýêàìåíäóå ìåíàâ³òà ¢ øîñòû øêîëüíû äçåíü íàâåäâàöü ìóçå³, àæûööÿ¢ëÿöü ýêñêóðñ³éíóþ äçåéíàñöü.

Àêðàìÿ òàãî, âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ¢ ðàìêàõ Äíÿ áåëàðóñêàãà ï³ñüìåíñòâà, òûäíÿ ðîäíàé ìîâû òðàäûöûéíà ïðàâîäçÿööà ìåðàïðûåìñòâû, ïðûñâå÷àíûÿ æûööþ ³ òâîð÷àñö³ áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢, à òàêñàìà äàë³ì ïÿâû, ³íòýðíýò-êîíêóðñû ïà áåëàðóñêàé ìîâå, ë³òàðàòóðû ³ ã³ñòîðû³. Øòîãîä Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ ñóìåñíà ç Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ ïðàâîäç³ööà ðýñïóáë³êàíñê³ êîíêóðñ þíûõ ÷ûòàëüí³êà¢ "Æûâàÿ êëàñ³êà", óäçåë ó ÿê³ì ïðûìàþöü íàâó÷ýíöû ¢ñòàíî¢ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû ç óñ³õ ðýã³¸íà¢ êðà³íû. Ó ñàêàâ³êó 2017 ãîäà âà ¢ñòàíîâå àäóêàöû³ "Ãðîäçåíñê³ äçÿðæà¢íû ¢í³âåðñ³òýò ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû" àäáûëàñÿ àêöûÿ "×ûòàåì ßíêó Êóïàëó ðàçàì", ó ÿêîé àêòû¢íû ¢äçåë ðàçàì ñà ñòóäýíòàì³ ³ âûêëàä÷ûêàì³ ¢í³âåðñ³òýòà ïðûíÿë³ ¢äçåëüí³ê³ ñåì³íàðà-íàðàäû "Øëÿõ³ ¢äàñêàíàëåííÿ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü".

Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ áóäçå ³ íàäàëåé ç óäçåëàì óñ³õ çàö³êà¢ëåíûõ ïðû ìàöü íåàáõîäíûÿ ìåðû ïà ¢äàñêàíàëåíí³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé, íàâó÷ýíöêàé ³ ñòóäýíöêàé ìîëàäç³.

Ì³í³ñòð ².Â. Êàðïåíêà.

Ñûìîí Áàðûñ

Ýòíàãðàô³÷íû òëóìà÷àëüíû ñëî¢í³ê

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿð. íóìàðû.)

Áðàâÿðêà (àðìÿê, çèïóí) - 1) ìóæ÷ûíñê³ äî¢ã³ àäíàáîðòíû ï³íäæàê ç äàìàòêàíàãà ñóêíà; âåðõíÿÿ êàðîòêàÿ ìóæ÷ûíñêàÿ âîïðàòêà çâû÷àéíà ç à¢÷ûí, àáöÿãíóòûõ äàìàòêàíûì ñóêíîì, æàêåòêà íà Ñëó÷÷ûíå.

Áðàäí³ê, áðýäçåíü (ðûáîëîâíàÿ ñíàñòü) - íåâàä, ÿê³ âûðàáëÿëñÿ ç ðÿäêàãà ïàëàòíà äëÿ ëî¢ë³ ðûáû.

Áðàçãîòê³, áðàçãà¢ê³ (ïîãðåìóøêè)- àãóëüíàÿ íàçâà íåêàòîðûõ ìóçû÷íûõ ñàìàãó÷íûõ ³íñòðóìåíòà¢.

Áðàìà (âîðîòà) - äðà¢ëÿíûÿ âàðîòû, çðîáëåíûÿ ç äîøàê. Ìàþöü çàñòðýøàê

Áðàìêà, âåñí³öû - ìàëåíüê³ÿ äçâåðû äëÿ ¢âàõîäó ç âóë³öû ¢ ïàäâîðàê ö³ ç ïàäâîðû÷à ¢ àãàðîä.

Áðàòî¢êà, áðàòàâàÿ (íåâåñòêà) - æîíêà áðàòà (äëÿ ÿãî ñÿö¸ð ³ áðàòî¢).

Áðàò÷ûíà, ñêëàäàíêà (áðàò÷èíà) -êàëåêòû¢íàå ÷àñòàâàííå ¢ ñêëàä÷ûíó.

Áðàöåí³ê (áðàòàí) - äâàþðàäíû áðàò (ðàäçåé ðîäíû áðàò).

Áðîâàð (âèíîêóðíÿ) - òàê íàçûâàë³ ðàíåé íåâÿë³ê³ ñï³ðòçàâîä, äçå âûðàáëÿë³ ñï³ðò ³ ãàðýëêó.

Áðóê (áóëûæíàÿ ìîñòîâàÿ, êàìåííûé çàáîð) - 1) áðóêàâàíêà - äàðîãà àáî ïëîø÷à, âûêëàäçåíàÿ êàìÿíÿì³; 2) ìóðàâàíû ïëîò (â. Íîâ³ê³ Êàïöåâ³÷êàãà ñ/ñ Ãàðàäçåíñêàãà ðà¸íà).

Áðóêàð (ìîñòèëüùèê) - ðàáîòí³ê, ÿê³ êëàäçå áðóê.

Áðóñê³ - ìó÷íàÿ ñòðàâà íàêøòàëò ê³ñÿëþ. Ó ïàäñîëåíû ê³ïåíü çàñûïàë³ áàáîâóþ àáî ãàðîõàâóþ ìóêó. Çàñêâàðâàë³ ³ ïàñëÿ àñòóäæâàë³. Ïåðàä ïàäà÷àé íà ñòîë ðýçàë³ íà êàâàëê³. Ñòðàâà áûëà ïàøûðàíà íà Ìàã³ë¸ø÷ûíå ³ Â³öåáø÷ûíå.

Áðóñí³÷ê³ (áðóñíè÷êè) - íàðîäíû ñàìàãó÷íû ¢äàðíû ³íñòðóìåíò, ïàïÿðýäí³ê êñ³ëàôîíà. Ñêëàäàåööà ç ñàñíîâûõ àáî áÿðîçàâûõ áðóñî÷êà¢ ðîçíàé äà¢æûí³ (àä 10 ñì ³ áîëåé).

Áðó÷êà (áðþêâà) - àãàðîäíàÿ êàðíåïëîäíàÿ ðàñë³íà.

Áðûê³, ëàéáà - ïðûñòàñàâàííå äëÿ ïåðàâîçê³ ñåíà ³ ñàëîìû íà ñàíÿõ ³ êàë¸ñàõ (â. Âà¢êàëàòû Äîêøûöêàãà ðà¸íà). Óÿ¢ëÿå ñàáîé êóçàâ, çðîáëåíû ç òîíê³õ æýðäà÷àê.

Áðûëü (êàðòóç, êàçûð¸ê) - 1) âîéëà÷íû êàïÿëþø; 2) êàçûðîê øàïê³.

Áðû÷êà, êàëûìàæêà (áðè÷êà) - ë¸ãê³ âûÿçíû âàçîê.

Áóáåí (áàðàáàí) - 1) ìóçû÷íû ¢äàðíû ³íñòðóìåíò, áàðàáàí; 2) ïàøà, íà ÿêîé íÿìà òðàâû.

Áóäà (ñìîëîêóðíÿ) - 1) ñìàëàêóðíÿ, ïå÷ äëÿ ãîíê³ ñìàëû ³ äç¸ãöþ; 2) ëÿñíîå ïàñåë³ø÷à, äçå æûë³ áóäí³ê³.

Áóäàí (øàëàø) - ÷àñîâàÿ ïàáóäîâà ¢ ñàäçå, ó ëåñå, íà ñåíàæàö³.

Áóäí³ê³ - ðàáî÷ûÿ, ÿê³ÿ ðàá³ë³ ¢ áóäçå.

Áóêåòí³ê - ãë³íÿíàÿ ïàñóäç³íà äëÿ êâåòàê.

Áóëà - íàðîäíàÿ ãóëüíÿ ¢ äçâå êàìàíäû.

Áóë¸í (êàðòîôåëüíûé ñóï) - áóëüáÿíàÿ ïàõë¸áêà.

Áóðàê³ (ñâåêîëüíûé ñóï) - âàäêàÿ ñòðàâà, çâàðàíàÿ ç áóðàêî¢.

Áóðëàòû, ïÿñî÷í³öû (çàêîòèíû) - ïàäî¢æàíûÿ áÿðâåí³ ¢çäî¢æ ñöÿíû íà ãàðûøà÷û äçåëÿ äàäàòêîâàãà çàìàöàâàííÿ êðîêâà¢.

Áóëüáî¢í³ê, áóëüáîøí³ê (áîòâà) - ë³ñöå áóëüáû.

Áóëüáÿí³ê³, äðàí³ê³ - áë³íû ç ö¸ðòàé áóëüáû..

Áóëüáÿí³ø÷à (êàðòîôëÿíèùå) - ïîëå, íà ÿê³ì ðàñëà áóëüáà.

Áóëüáÿíàÿ ÿì÷íÿ (êàðòîôåëüíàÿ ÿè÷íèöà) - ñïå÷àíàÿ ÿè÷íÿ ç âàðàíàé ðàñòî¢÷àíàé áóëüáÿíîé êàøû, ÷àòûðîõ àáî ïÿö³ ÿåê ³ ìàëàêà.

Áóðêà, ÷óéêà, ñÿðìÿãà (àðìÿê, áóðêà) - âåðõíÿå ñóêîííàå àäçåííå ç âàøûëêàì, ÿêîå íàäçÿâàëàñÿ ïàâåðõ êàæóõà àáî ñâ³òê³. Íàãàäâàå ñó÷àñíàå ïàëüòî ç âàøûëêàì.

Áóðêà (þáêà) - íàáåäðàíàå æàíî÷àå àäçåííå òûïó ñïàäí³öû ç óçîðíàãà ñóêíà ö³ ïà¢ñóêíà (â. Ìàêðàíû Ìàëàðûöêàãà ðà¸íà).

Áóðê³ - ö¸ïëû ñóêîííû ïàøûòû àáóòàê ç õàëÿâàì³ (çà¸øàì³ àëüáî ç ïðûøûòàé ïàäýøâàé).

Áóðíîñ (áóðíóñ, ïëàù) - äà¢ãàÿ ïîëêàÿ ç øûðîê³ì³ ðóêàâàì³ ñÿëÿíñêàÿ âîïðàòêà ç ñàìàòêàíàãà ñóêíà.

Áóñàê, áóñàãîð (áàãîð) - äî¢ã³ øýñò ç êðþêîì íà àäíûì êàíöû.

Áó÷, âåðø (âåðøà) - ðûáàëî¢íàÿ êîíóñàïàäîáíàÿ ïðûëàäà, ñïëåöåíàÿ ç äóáî¢ ëàçû.

Áûëêà (ñêîò) - æûâ¸ëà.

Áû÷îê - 1) òðàäûöûéíàå ïðûñòàñàâàííå äëÿ çàòàâàííÿ ðûáû ¢ âàäçå; 2) ïðûñòàñàâàííå äëÿ çâÿçâàííÿ ïëûòî¢ íà Çàõîäíÿé Äçâ³íå; 3) òðàäûöûéíû òàíåö.

Áýëüêà (áàëêà) - êðóãëàå àëüáî àá÷àñàíàå áÿðâÿíî, ïàêëàäçåíàå ¢ áóäûíêó ãàðûçàíòàëüíà, ³ ÿíî ñëóæûöü äëÿ ïàäòðûìàííÿ íàñò³ëó ñòîë³.

Áÿãóí - 1) ýëåìåíò äçâÿðýé ö³ âàðîò ç íàòóðàëüíûì àäãàë³íàâàííåì àáî ñà ñòîéê³ ³ ïðûìàöàâàíûõ äà ÿå ãàðûçàíòàëüíûõ áðóñêî¢, øòî ñòàðàë³ ìàíòàâàíûÿ äçâÿðýé (âàðîò); 2) á³ãóí - âÿðî¢êà, ñêðó÷àíàÿ ç áÿðîçàâûõ ãàë³íàê äëÿ çâÿçâàííÿ çâ¸íà¢ ïëûòà íà Â³öåáø÷ûíå.

Áÿäà (äâóõêîëêà) - 1) äâóõêîëêà äëÿ ïåðàâîçê³ íåâÿë³ê³õ ãðóçà¢ íà êàðîòê³ÿ àäëåãëàñö³; 2) íàðîäíû òàíåö - êàäðàãà.

Áÿçìåí (áåçìåí) - ðû÷àæíàÿ ðó÷íàÿ ìåðà äëÿ âûçíà÷ýííÿ âàã³.

Áÿë³ëüíÿ - ó ì³íóëûì ó ôàëüâàðêàõ ³ñíàâàëà çóáàâàííå äëÿ àäáåëüâàííÿ ïàëàòíà.

Áÿëÿê - 1) ïðûëàäà äëÿ ìÿööÿ øêóð; 2) áåëàÿ æàíî÷àÿ ñïàäí³öà.

Áÿðîçàâ³ê - áÿðîçàâû ñîê.

Áÿðîñòà (áåð¸ñòà) - âåðõí³ ñëîé áÿðîçàâàé êàðû.

Áÿñåäà (ï³ð, çàñòîëüå) - çáîð ãàñöåé ç ïà÷àñòóíêàì.

Áÿññîëüí³ê (ñóï íà êâàñå) - ðýäêàÿ ñòðàâà, çâàðàíàÿ íà õëåáíûì êâàñå ç êðóïàì³ (çâû÷àéíà ïðàñÿíûì³) áåç ñîë³. Áûòàâàëà íà Ï³íø÷ûíå ³ Ìàçûðø÷ûíå.

Â

Âàá³ê (âàáèê, ïèùèê) - äóäà÷êà àáî ñâ³ñòîê äëÿ ïðûâàáë³âàííÿ

Âàäçÿí³êà (êàäêà) - áàíäàðíàÿ ïàñóäç³íà äëÿ çàõî¢âàííÿ âàäû.

Âàäçÿí³ê (âîäÿíîé) - çëû äóõ, ÿê³ æûâå ¢ âàäçå, ì³ô³÷íàÿ ³ñòîòà.

Âàäàõðûø÷à (êðåùåíèå) - ñâÿòà ¢ ãîíàð õðûø÷ýííÿ ²ñóñà Õðûñòà, ÿêîå àäçíà÷àåööà ïðàâàñëà¢íûì³ 19 ñíåæíÿ.

Âàçîê (âîçîê) - ë¸ãê³ÿ âûÿçíûÿ ñàí³.

Âàçî¢íÿ, àá³çî¢íÿ (íàâåñ) - ïàâåòêà, ó ÿêîé çàõî¢âàþöü êàë¸ñû, ñàí³, âîçû.

Âàëàêàâîå àêíî (âîëîêîâîå îêíî) - ìàëåíüêàÿ ïðàìàâóãîëüíàÿ àäòóë³íà ¢ ñöÿíå, ÿêàÿ çàêðûâàëàñÿ äîøà÷êàé.

Âàëàê, êà÷àëêà (ðóáåëü) - ðàáðûñòàÿ íåâÿë³êàÿ äîøêà ç ðó÷êàé äëÿ êà÷àííÿ (âûðà¢í³âàííÿ) áÿë³çíû ïàñëÿ ìûööÿ ³ ïðàñóøê³.

Âàëàêóøà (âîëîêóøà) - ïàëàçíîå ïðûñòàñàâàííå äëÿ ïåðàâîçê³ ãðóçà¢.

Âàëàòî¢ê³ (êóðãàíû) - ñòàðàæûòíûÿ êóðãàíû ¢ Ïàâàçåð'³.

Âàëàöü (âûçûâàòü) - ïàòðàáàâàöü, âûêë³êàöü íà ÿ¢êó.

Âàëà÷îáí³ê³, âàëî¢í³ê³, ëàëî¢í³ê³ (âîëî÷åáíèêè) - ãðóïà ìóæ÷ûí, ÿê³ÿ íà Âÿë³êäçåíü àáõîäç³ë³ äâàðû ³ ñïÿâàë³ ïàä âîêíàì³ âàëà÷îáíûÿ ïåñí³.

Âàëà÷îáíûÿ ïåñí³ (âîëî÷åáíûå ïåñíè) - ïåñí³ ¢ãîíàð ñâÿòà Âÿë³êäçåíü, ó ÿê³õ ïðàñëà¢ëÿåööà ñâÿòà ³ ãàñïàäàð ³ æûõàðû ãýòàé õàòû.

Âàë¸íê³ (âàëåíêè) - àáóòàê ç âî¢íû.

Âàëîêà (âîëîêà) - ïëîø÷à çÿìë³ ïàìåðàì 21,36 ãà.

Âàëîê³, àáîðû (ïîâÿçêè) - âÿðî¢ê³ äëÿ ïàäâÿçâàííÿ ëàïöÿ¢ äà íîã (â. Áîáðûê íà Ï³íø÷ûíå).

Âàëûíêà (âîëûíêà) - äóõàâû ìóçû÷íû ³íñòðóìåíò, çðîáëåíû ç òðóáàê, óñòà¢ëåíûõ ó ñêóðàíû ìÿøîê; äóäà.

Âàëüöû (ïðåññ) - ïðýñ ó âûãëÿäçå íåêàëüê³õ öûë³íäðà¢, ÿê³ ñëóæûöü äëÿ äðàáëåííÿ ÷àãî-íåáóäçü.

Âàëþøíÿ, âàëþø (âàëÿëüíÿ, ñóêîíîâàëüíÿ) - ìàéñòýðíÿ, ó ÿêîé âàëÿöü ñóêíî.

Âàëþøí³ê (âàëÿëüùèê, ñóêîíîâàë) - òîé, õòî âàë³öü ñóêíî.

Âàíòðàáÿíêà (ëèâåðêà) - êà¢áàñà ç ñâ³íûõ ë¸ãê³õ, ïå÷àí³, ñýðöà ³ ãàëàâ³çíû.

Âàíäëÿðíÿ (êîïòèëüíÿ) - íåâÿë³êàÿ áóäêà äëÿ âÿíäæàííÿ ìÿñà ³ ñàëà.

Âàïåëüíÿ (ïå÷ü äëÿ âûæèãàíèÿ èçâåñòè) - ïå÷ äëÿ âûïàëüâàííÿ âàïíû ç âàïíÿêó.

Âàïåëüí³ê - ðàáî÷û, ÿê³ çäàáûâàå âàïíÿê, âàïíó.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäðûõòàâàíàÿ ç ìÿäàì ³ ïðûïðàâàì³.

Âàðû¢íÿ, ³ñòîïêà (âàðíÿ) - ïàìÿøêàííå äëÿ çàõî¢âàííÿ àãàðîäí³íû.

Âàðýí³ê³ (âàðåíèêè)- ìó÷íàÿ ñòðàâà, êë¸öê³.

Âàòî¢êà (âàòíèê, ñò¸ãàíêà) - ç³ìíÿÿ âåðõíÿÿ àäçåííå, ïàäáîéâàíàå âàòàé ö³ êóäçåëÿé. Ïàøûðàíàÿ âîïðàòêà ïàñëÿâàåííàãà ïåðûÿäó.

Ã

Ãàáÿëåê, ãÿáëåâ (ôóãàíîê) - ñòàëÿðíû ³íñòðóìåíò ó âûãëÿäçå êàëîäê³ ç êë³íàì ³ øûðîê³ì ëÿçîì äëÿ ñòðóãàííÿ.

Ãàíàê (êðûëüöî) - ë¸ãêàÿ ïðûáóäîâà ïåðàä ¢âàõîäàì ó äîì.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Áåëàðóñêà-íÿìåöêàå ñóïðàöî¢í³öòâà ïà ïåðààäîëåíí³ íàñòóïñòâà¢ ×àðíîáûëÿ

Äà 31 óãîäêà¢ àâàðû³ íà ×ÀÝÑ Ì³æíàðîäíû ñàâåò "Áóäó÷ûíÿ - äçåöÿì ×àðíîáûëþ", Áåëàðóñêàÿ àñàöûÿöûÿ æóðíàë³ñòà¢, ì³æíàðîäíû Ïðýñ-êëóá ³ æóðíàë³ñò Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷ àðãàí³çàâàë³ 12 êðàñàâ³êà äûñêóñ³þ "×àðíîáûëü: ïàì³æ ì³íóëûì ³ áóäó÷ûíÿé" ç ïðýçåíòàöûÿé íÿìåöêàãà âàðûÿíòó êí³ã³ "×àðíîáûëüñê³ øëÿõ. Àä êàòàñòðîôû - äà ñàäó íàäçå³".

Ó ³ìïðýçå, ïàäòðûìàíàé êóëüòóðí³öêàé êàìïàí³ÿé "Áóäçüìà áåëàðóñàì³!", óçÿë³ ¢äçåë Íîáåëå¢ñêàÿ ëà¢ðýàòêà ïà ë³òàðàòóðû 2015 ãîäà Ñâÿòëàíà Àëåêñ³åâ³÷, ðýæûñ¸ð Âÿ÷àñëà¢ Í³ê³ôàðà¢, ñòàðøûíÿ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷, Àíãåëà Ãåñíåð ç Ðîòâàéëÿ, ëåêàð-ïåäûÿòð Âàëÿíö³íà Ñìîëüí³êàâà ç Áóäà-Êàøàë¸âà ³ ê³ðà¢í³öà ïðàåêòó "Æûöö¸ ç äûÿáåòàì" Ëþäì³ëà Ìàðóøêåâ³÷.

Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷ ïàâåäàì³¢, øòî ³äýÿ ñòâàðýííÿ êí³ã³ íàðàäç³ëàñÿ ïàñëÿ êðóãëàãà ñòàëà, ïðûñâå÷àíàãà Ãåíàäçþ Ãðóøàâîìó íåêàëüê³ ãàäî¢ òàìó. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³åâ³÷ ïàäòðûìàëà à¢òàðà ³ íàï³ñàëà àäç³í ç ðàçäçåëà¢ êí³ã³. Áåëàðóñê³ âàðûÿíò ñêëà¢ 350 ñòàðîíàê ç 240 ³ëþñòðàöûÿì³. Íÿìåöê³ ôàðìàò áû¢ ïàøûðàíû äà 300 ôîòàçäûìêà¢ ³ äàäàòêîâûõ ìàïà¢ ×àðíàáûëüñêàãà ðýã³¸íà. À¢òàð ïàäçÿêàâà¢ íÿìåöêàé àìáàñàäçå çà äàïàìîãó ¢ ñòâàðýíí³ êí³ã³, óðàäàâ³çàöû³ ïàäçäàê ó çàáðóäæàíóþ çîíó ³ ¢ Ãåðìàí³þ, äçå ¢ ðîçíûõ ãàðàäàõ äçåéí³÷àþöü ³í³öûÿòûâû äàïàìîã³ ôîíäó "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ".

À¢òàð óçãàäà¢, øòî Ãåíàäçü Ãðóøàâû áû¢ àäíûì ç ïåðøûõ ñâàáîäíûõ ô³ëîñàôà¢, ÿê³ äàïàìàãà¢ ïåðààñýíñàâàöü ïëàíåòàðíûÿ ìàøòàáû ×àðíîáûëüñêàé àâàðû³ ³ äàáðà÷ûíöàì, ÿê³ çàïëå¢ àðãàí³çàâàöü äàïàìîãó ïàöÿðïåëûì ³ ñòâàðûöü ôîíä "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ", ÿê³ áû¢ çàðýã³ñòðàâàíû 20 ë³ñòàïàäà 1990 ãîäà.

Àäíûì ³ç ïåðøûõ àäãóêíóë³ñÿ íà áÿäó ³ âûäçåë³ë³ ãðàøîâû ¢í¸ñàê ÷àëüöà Ñàþçà áåëàðóñê³õ ê³íåìàòàãðàô³ñòà¢.

Ïðà ãýòà çàñâåä÷û¢ íà ñóñòðý÷û ê³íàðýæûñ¸ð Âÿ÷àñëà¢ Í³ê³ôàðà¢. ¨í ïàäêðýñë³¢, øòî ÷àëàâå÷òâà ³ñíóå íà íåáÿñïå÷íàé ìÿæû. Êàá ç'í³ç³öü ðûçûêó, ïàòðàáóåööà àñàá³ñòàÿ äàêàçíàñöü ëþäçåé çà ñòàí ïðûðîäû, ýêàëîã³³, çäàðî¢ÿ.

Äëÿ ñàìîãà Àëÿêñàíäðà Òàìêîâ³÷à ç'ÿ¢ëÿåööà ïàðàäîêñàì, øòî íà Áåëàðóñ³ ïðàöÿãâàåööà áóäà¢í³öòâà Àñòðàâåöêàé ÀÝÑ, ó òîé ÷àñ, êàë³ Ãåðìàí³ÿ ïðûíÿëà çàêîí àá ïàñòóïîâàé àäìîâå àä ÿäçåðíàé ýíåðãåòûê³ äà 2022 ãîäà.

Íà ³ìïðýçå âûñòóï³ëà äàíà ç ãåðà³íü êí³ã³ "Ô³ëàñîô³ÿ äàáðûí³" Ìàðûíà Êàçàêîâà, ÿêàÿ ïðàäñòà¢ëÿëà ôîíä "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ" ¢ ÀÀÍ ó 90-òûÿ ãàäû. Òàì ÿíà ñâåä÷ûëà ïðà ýêàëàã³÷íûõ ýì³ãðàíòà¢, ÿê³ÿ âûìóøàíû áûë³ ç'ÿçäæàöü ñà ñâà¸é òýðûòîðû³, ïàê³äàöü ðîäíûÿ õàòû, ìîã³ëê³.

Ïåäûÿòð Âàëÿíö³íà Ñìîëüí³êàâà ç Áóäà-Êàøàë¸âà ðàñïàâÿëà ïðà ñóïðàöî¢í³öòâà ç âûäàòíûì³ äàêòàðàì³ - ïðàôåñàðàì ß¢ãåíàì Äçÿì³äç÷ûêàì ³ ÿãî ñûíàì, ÿê³ÿ äàñëåäàâàë³ ðàê ø÷ûòàïàäîáíàé çàëîçû ¢ äçÿöåé ó Ãîìåëüñêàé âîáëàñö³ ³ ðàá³ë³ àïåðàöû³ ìàëåíüê³ì ïàöûåíòàì.

- Ñàðêàôàã àáûÿêàâàñö³ àïóñö³¢ñÿ íà ñýðöû ÷ûíî¢í³êà¢, ÿê³ÿ âûðàøàþöü ë¸ñû ëþäçåé. Çàðàç íà ïåðøûì ìåñöû äçåö³÷ûíî¢í³êà¢ ³ñ³ëàâ³êî¢, à äçåö³ ×àðíîáûëüñêàé çîíû çàñòàþööà ¢öåí³. Ì³æ òûì, ó íàøûõ äçåòàê óñÿ òàáë³öà Ìåíäçÿëååâà (öûç³é, ñòðîíöûé) ó êîñòêàõ, âàëàñàõ. Áàöüêàì âåëüì³ öÿæêà ãàäàâàöü äçÿöåé-³íâàë³äà¢.

ßø÷ý àäíà ç ãåðà³íü êí³ã³ À. Òàìêîâ³÷à Ëþäì³ëà Ìà¢ëà¢íà Ìàðóøêåâ³÷ áûëà ðàíåé íàñòà¢í³öàé ìàòýìàòûê³. Ç 1992 ãîäà ÿíà ¢çíà÷àëüâàå ³í³öûÿòûâó "Æûöö¸ ç äûÿáåòàì", âûâîç³ëà äçÿöåé íà àçäàðà¢ëåííå ¢ Àíãë³þ. Ïðàç ³í³öûÿòûâó òûñÿ÷û äçåòàê àòðûìàë³ äàïàìîãó ³ ïàëåïøûë³ ñòàí çäàðî¢ÿ.

Ñòàðøûíÿ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷ ðàñïàâ¸¢, øòî ïðàöàâà¢ ó òûÿ ÷àñû ¢ "Ãîìåëüñêàé ïðà¢äçå." Ïåðøàÿ ³íôàðìàöûÿ, ÿêàÿ ïðàéøëà íà ñòàðîíêàõ ãàçåòû áûëà âåëüì³ ñö³ñëàé. Óñå ðûõòàâàë³ñÿ äà Ïåðøàìàÿ. Çðàçóìåëà ìàøòàáû áÿäû äàâÿëîñÿ ïîòûì, êàë³ øâåäñêàÿ ðàäû¸ ïàâåäàì³ëà ïðà ðàäûÿöûéíàå âîáëàêà ¢ Å¢ðîïå. Óæî ïàçíåé áûë³ êàìàíäç³ðî¢ê³ ïà Õîéí³öê³ì, Íàðà¢ëÿíñê³ì ³ Áðàã³íñê³ì ðà¸íàõ. Ó áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû òýìà ×àðíîáûëÿ çíàéøëà àäëþñòðàâàííå ¢ òâîðàõ À. Ôåäàðýíê³, ß. Áðûëÿ, Þ. Ñòàíêåâ³÷à, Ñâ. Àëåêñ³åâ³÷, Â. Ñàíüêî.

Óñ³ì ïðûñóòíûì íà ³ìïðýçå ö³êàâà áûëî ïàñëóõàöü ìåðêàâàííå Íîáåëå¢ñêàé ëà¢ðýàòê³ Ñâÿòëàíû Àëåêñ³åâ³÷, ÿêàÿ ïðûñâÿö³ëà âàæíàé òýìå ñâàþ êí³ãó " ×àðíîáûëüñêàÿ ìàë³òâà".

- Ó òîé ïåðûÿä ñûøë³ñÿ ðàçàì äçâå ïëàíåòàðíûÿ êàòàñòðîôû: àäíà ïàëÿãàëà ¢ òûì, øòî ñàöûÿë³çì, ÿê ³äýÿ ñêîí÷û¢ñÿ, ³íøàÿ - êàñì³÷íàÿ, ×àðíîáûëüñêàÿ áÿäà, áûëà çàñàêðý÷àíà.

Ó òûÿ ÷àñû ÿ ãàâàðûëà ç ëþäçüì³, ÿê³ÿ ïåðàæûë³ ïàòðàñåííå ³ øóêàë³ âûðàòàâàííÿ. ßíû àä÷óâàë³, øòî äçÿðæàâà ³ì õëóñ³öü, ³ ³ì ïàòðýáíà ñàìàðãàí³çî¢âàööà.

Íàéáîëüøóþ ïàøàíó òðýáà àääàöü Ãåíàäçþ Ãðóøàâîìó, ÿê³ íà ïðàöÿãó íåêàëüê³õ äçåñÿö³ãîääçÿ¢ ïðàöàâà¢ äëÿ ÷àðíîáûëüñê³õ äçÿöåé ³ äçåéí³÷à¢ äëÿ ðàçâ³ööÿ ïñ³õàëîã³³ ³ àñÿíñàâàííÿ ïåðàìåíà¢.

Àäíûì ñà çëà÷ûíñòâà¢ óëàäû áà÷ûööà òîå, øòî ×àðíîáûëü íåñòà¢ òîé ç'ÿâàé, ïðà ÿêóþ ìîæíà áûëî á êàçàöü àäêðûòà. Êàë³ á ïðàôåñàð Áàíäàæý¢ñê³, àäç³í ç ñàìûõ ö³êàâûõ äàñëåä÷ûêà¢ ãýòàé òýìû, íå ñÿäçå¢ áû ¢ òóðìå, òî ìû á ìàãë³ áîëüø ñóïðàöüñòàÿöü êàòàñòðîôå. Çàðàç ìû ìîæàì ðàá³öü ãýòà òîëüê³ àãóëüíûì³ íàìàãàííÿì³.

Ï³ñüìåíí³öà ðàñïàâÿëà ïðà íàâåäâàííå ßïîí³³ ïàñëÿ çåìëÿòðóñó ³ àâàðû³ íà Ôóêóñ³ìå. Âûêë³êàì³ ç áóäó÷ûí³ íàçâàëà Íîáåëå¢ñêàÿ ëà¢ðýàòêà òîå, øòî ïðàæûâàë³ áåëàðóñû ³ ÿïîíöû ¢ ÷àñû òýõíàãåííûõ àâàðûé.

Ó ñâà³õ 18-ö³ êí³ãàõ æóðíàë³ñò ³ ï³ñüìåíí³ê À. Òàìêîâ³÷ àäëþñòðî¢âàå ïàäçå³ íàéíî¢øàé ã³ñòîðû³. ¨í ñòâàðàå ëåòàï³ñ íàðîäíàé ïàìÿö³, çàõî¢âàþ÷û ìåìàð³òà ïàìÿöü íàðîäà, à íå ïàìÿöü óëàäû, ïà ñëîâàõ Ñâ. Àëåêñ³åâ³÷, çàíàòàâàíûì íà ñòàðîíêàõ êí³ã³ "Ô³ëàñîô³ÿ äàáðûí³".

Ýëà Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà à¢òàðà.

1. Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷;
2. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³åâ³÷;
3. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³åâ³÷, Ãåíàäçü Ìåð÷û, Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷;
4. Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷.

Êàðàëåâà òýàòðà

Ìû ïàçíà¸ì³ë³ñÿ ¢ à¢òîáóñå ¹ 100. ßíà âåçëà òîðò. ß àäðàçó ïàçíà¢, øòî êàëÿ ìÿíå ñëàâóòàÿ àêòðûñà Ãàë³íà Àëÿêñååâíà Äçÿã³ëåâà - àêòðûñà, ðýæûñ¸ð, çàñíàâàëüí³ê, äûðýêòàð ³ ìàñòàöê³ ê³ðà¢í³ê Áåëàðóñêàãà ïàýòû÷íàãà òýàòðà àäíàãà àêö¸ðà "Çí³÷" Áåëàðóñêàé äçÿðæà¢íàé ô³ëàðìîí³³ (âÿäó÷û ìàéñòàð ñöýíû).

Ó 1968 ãîäçå ñï. Ãàë³íà ñêîí÷ûëà Áåëàðóñê³ äçÿðæà¢íû òýàòðàëüíà-ìàñòàöê³ ³íñòûòóò (êóðñ Â. Ðýäë³õ ³ À. Áóòàêîâà) Ó 1968-1985 ãã. - àêòðûñà Áåëàðóñêàãà äçÿðæà¢íàãà òýàòðà ³ìÿ ßêóáà Êîëàñà. Ïðûãàæóíÿ âûêàíàëà áîëüø çà 50 ðîëÿ¢ êëàñ³÷íàãà ³ ñó÷àñíàãà ðýïåðòóàðó, ñÿðîä ÿê³õ Ëàäà ("Ñíåæíûÿ ç³ìû", ². Øàìÿê³íà), Êàðàë³íà ("Êàñòóñü Êàë³íî¢ñê³" ¡ëàäç³ì³ðà Êàðàòêåâ³÷à), Ñâÿòëàíà ("Òàáëåòêà ïàä ÿçûê" Àíäðýÿ Ìàêà¸íêà), Íàòàøà ("Ïðûí³æàíûÿ ³ çíÿâàæàíûÿ") ïàâîäëå Ô.Ì. Äàñòàå¢ñêàãà), Æýíüêà Êàìÿëüêîâà ("À çîðû òóò ö³õ³ÿ..." ïàâîäëå Áàðûñà Âàñ³ëüåâà), Ýëåíà ("Ðàáà ñâàéãî êàõàííÿ" Ë. äý Âåãà), Ãåðà ("Øìàò øóìó ç í³÷îãà" Ó. Øýêñï³ðà) ³ ³íøûÿ.

Ó 1986 ãîäçå Ãàë³íà Àëÿêñååâíà ¢ëàäêàâàëàñÿ ¢ êàíöýðòíà-ëåêòûéíû àääçåë Áåëàðóñêàé ô³ëàðìîí³³, à ¢ 1989 ã. ó êðà³íå ïà÷à¢ ñâàþ äçåéíàñöü íîâû òâîð÷û êàëåêòû¢, ÿê³ àòðûìà¢ íàçâó: Áåëàðóñê³ ïàýòû÷íû òýàòð àäíàãî àêò¸ðà "Çí³÷", ó ÿê³ì íà ñ¸íüíÿ øí³ äçåíü 19 ìîíàñïåêòàêëÿ¢, ÿê³ÿ ãðóíòóþööà íà òâîðàõ ñóñâåòíàé ³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðíàé êëàñ³ê³.

Ñïàäàðûíÿ Ãàë³íà âûêîíâàå ìîíàñïåêòàêë³: "Âûãíàííå ¢ ðàé" Í. Ðàïà, "Ëþá³öü..." ïàâîäëå À. Âÿðö³íñêàãà, "Ìíå ñíÿööà ñíû àá Áåëàðóñ³" ïàâîäëå ß. Êóïàëû, "Ïÿþöü íà÷ëåæí³ê³" ïàâîäëå Ç. Áÿäóë³, "Àáðàí³öà" ïàâîäëå À.Ñ. Ïóøê³íà ¢ ïåðàêëàäçå Ðûãîðà Áàðàäóë³íà, "Ïà÷àêàé ñíîöà!" ïàâîäëå Ë. Êàñòýíê³ ³ Í. Ìàöÿø.

Øàíî¢íàÿ êàðàëåâà òýàòðà ç'ÿ¢ëÿåööà ðýæûñ¸ðàì - ïàñòàíî¢ø÷ûêàì ìîíàñïåêòàêëÿ¢: "Ó êðà³íå ñâåòëàé, äçå ÿ ¢ì³ðàþ..." ïàâîäëå Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à, "Íå ïðàêë³íàé, øòî ëþáëþ..." ïàâîäëå ðàìàíà "Ðîäíûÿ äçåö³" ñëàâóòàãà Í³ëà Ã³ëåâ³÷à, "Ïðûïàäàþ äà íÿá¸ñ" ïàâîäëå ß. ßí³ø÷ûö, "Êðàñ¸íöû æûööÿ" ïàâîäëå ïàýìû "Íîâàÿ çÿìëÿ" ß. Êîëàñà, "Ìîé ìàëåíüê³ ïðûíö" À. äý Ñýíò-Ýêçþïåðû ¢ ïåðàêëàäçå Í. Ìàöÿø, à¢òàð ë³áðýòà ïàâîäëå òâîðà¢ À. Ì³öêåâ³÷à, ß. ×à÷îòà ³ Ð. Áàðàäóë³íà äà ïåðøàé íàöûÿíàëüíàé ìîíàîïåðû "Àäç³íîê³ ïòàõ" À. Çàë¸òíåâà.

Òâîð÷àñöü Ãàë³íû Äçÿã³ëåâàé ïðûìàþöü íà ì³æíàðîäíûõ ôåñòûâàëÿõ ìîíàñïåêòàêëÿ¢ "Ìàðûÿ" ¢ Ê³åâå, "Àäç³í ³ ¢ñå", ó Âàëãàãðàäçå, íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Çàëàòû Â³öÿçü" ó Ìàñêâå, äçå ÿíà ñòàíà¢ë³âàëàñÿ ëà¢ðýàòàì ³ àòðûìî¢âàëà ¢çíàãàðîäû.

Áåëàðóñêàÿ çîðêà ïðàäñòà¢ëÿëà àé÷ûííàå ìàñòàöòâà íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ ¢ Ïîçíàí³ (Ïîëüø÷à, 2009). Ó 2008-2010 ãã. áûëà ñÿáðàì æóðû ¢ Êðûìñê³ì ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Áàñïîðñê³ÿ àãí³", äçå áûëà äàîé÷û óçíàãàðîäæàíà äûïëîìàì ëà¢ðýàòà. Íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Áåëàÿ âåæà" ¢ Áåðàñö³ ¢çíàãàðîäæàíà äûïëîìàì ëà¢ðýàòà "Çà ëåïøóþ æàíî÷óþ ðîëþ" (2011).

Ó 2012- 2016 ãã. Ãàë³íà Äçÿã³ëåâà ¢äçåëüí³÷àëà ¢ ì³æíàðîäíûì òýàòðàëüíûì ôåñòûâàë³ æàíî÷àé äðàìû "Ìàðûÿ", à òàêñàìà ç'ÿ¢ëÿëàñÿ ñÿáðàì æóðû (2012, 2013, 2015) ³ ñòàðøûí¸é æóðû ôåñòûâàëþ ¢ 2016 ã.

Ó 2016 ãîäçå òýàòð àäíàãî àêò¸ðà "Çí³÷" Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³ ïðûíÿ¢ óäçåë ó ÕÕ² ì³æíàðîäíûì òýàòðàëüíûì ôåñòûâàë³ "Áåëàÿ âåæà" ¢ Áåðàñö³ ç ìóçû÷íàé ìåëàäðàìàé "Ïà÷àêàé ñíîöà!" ïàâîäëå Ë³íû Êàñòýíê³ ³ Í³íû Ìàöÿø...

Òýàòðó "Çí³÷", çàñíàâàíàìó Ãàë³íàé Äçÿã³ëåâàé ïðûñâå÷àíà áîëüø çà 250 àðòûêóëà¢ ó ðîçíûõ âûäàííÿõ ("Íàñòà¢í³öêàÿ ãàçåòà", "Ë³òàðàòóðà ³ ìàñòàöòâà", ÷àñîï³ñàõ "Í¸ìàí", "Ðîäíàå ñëîâà", "Êðûí³öà", "Áåëàðóñü".

²íôàðìàöûÿ ïðà êàëåêòû¢, ÿê³ ¢çíà÷àëüâàå ñï. Ãàë³íà, óêëþ÷àíà ¢ ýíöûêëàïåäû³.

Òâîð÷óþ àñîáó ïåðûÿäû÷íà çàïðàøàþöü íà áåëàðóñêàå ðàäû¸ ³ òýëåáà÷àííå. Ó 2017 ãîäçå ì íà õâàëÿõ êàíàëà "ðàäû¸ Êóëüòóðà" ñâåò ïàáà÷û¢ öûêë ñþæýòà¢ àá òýàòðû "Çí³÷" ó ïàïóëÿðíûõ ïðàãðàìàõ "Ôàêòàð ë¸ñó", "Äûÿëîã³ ïðà êóëüòóðó", "Ìýðû Ïîï³íñ"...

Øàíî¢íàÿ Ãàë³íà Àëÿêñååâ¢íà ç'ÿ¢ëÿåööà ñÿáðàì ìàñòàöêàãà ñàâåòà Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³, à òàêñàìà ñÿáðàì ïðà¢ëåííÿ Áåëàðóñêàãà ôîíäó êóëüòóðû, ÿê³ ¢çíà÷àëüâàå øàíî¢íû ¡ëàäç³ì³ð Àëÿêñàíäðàâ³÷ Ã³ëåï.

Ìîé ñòàðýéøû ñÿáàð, âÿäîìû ñóïðàöî¢í³ê òýëåáà÷àííÿ, ðàäû¸ ³ ô³ëàðìîí³³ ¡ëàäç³ì³ð Àëÿêñååâ³÷ Øàë³õ³í (1930-2002 ãã.) íà ñÿáðî¢ñê³õ ïàíÿäçåëêàõ ó ÿãî äîìà ¢ 2002 ãîäçå êàçà¢ ìíå, øòî ì³í³ñòðàì êóëüòóðû Áåëàðóñ³ ïàâ³ííà áûöü æàí÷ûíà. ¨í êàçà¢, øòî ãîäíûì ì³í³ñòðàì áûëà á Ãàë³íà Àëÿêñååâ¢íà Äçÿã³ëåâà!

Àñàá³ñòà â³íøóþ ñëàâóòóþ êàðàëåâó òýàòðà ç þá³ëååì! Æàäàþ òâîð÷ûõ ïîñïåõà¢, çäçÿéñíåííÿ ìàð, çäàðî¢ÿ, êàõàííÿ, ðàäàñö³, äàáðûí³, à òàêñàìà íîâûõ ¢çíàãàðîä!

Ç ïàâàãàé,

Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³,
æóðíàë³ñò-ôðûëàíñåð,
ã³ñòîðûê êóëüòóðû.

Àëåíà Àí³ñ³ì ïðàöÿãâàå çìàãàííå çà Àëåñÿ Ëàãâ³íöà

Äýïóòàòêà Àëåíà Àí³ñ³ì àòðûìàëà àäêàç íà ñâîé çâàðîò äà ãåíåðàëüíàãà ïðàêóðîðà Àëÿêñàíäðà Êàíþêà àá íåàáõîäíàñö³ íåàäêëàäíà ïà÷àöü ïðàêóðîðñêóþ ïðàâåðêó ¢ äà÷ûíåíí³ äà äçåÿííÿ¢ àñîáà¢, ÿê³ÿ 23 ñàêàâ³êà ïðàâîäç³ë³ çàòðûìàííå ñÿáðà ñàêðàòàðûÿòó Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ ãðàìàäñêàãà äçåÿ÷à Àëåñÿ Ëàãâ³íöà.

Ñïàäàðûíÿ À. Àí³ñ³ì ñêàçàëà Ñâàáîäçå:

- Íàìåñí³ê ãåíïðàêóðîðà Àëÿêñàíäð Ëàøûí íàï³ñà¢ äàâîë³ âÿë³ê³ àäêàç. Àëå ñóòíàñöü òàì òàêàÿ, øòî ÿ çâÿðíóëàñÿ í³áûòà íå çóñ³ì òóäû. Âîñü ôðàãìåíò àäêàçó ç ïðàêóðàòóðû:

"Ó àäïàâåäíàñö³ ç äçåéíûì çàêàíàäà¢ñòâàì ïðûíÿööå ðàøýííÿ ïà ïàñòóïî¢øûõ çàÿâàõ àáî çâàðîòàõ àá çëà÷ûíñòâàõ, ÿê³ÿ çäçåéñí³ë³ ñëóæáîâûÿ àñîáû îðãàíà¢ óíóòðàíûõ ñïðà¢, àäíîñ³ööà äà âûêëþ÷íàé êàìïåòýíöû³ îðãàíà¢ ïàïÿðýäíÿãà ñëåäñòâà".

ß àáìåðêàâàëà ñ³òóàöûþ ç Àëåñåì. ¨í ñêàçà¢ ìíå, øòî ñïà÷àòêó ïàðà³ööà ç þðûñòàì³, à ïàñëÿ áóäçå âûðàøàöü, øòî ðàá³öü äàëåé. Òàìó ÿ ¢çÿëà íåâÿë³÷êóþ ïà¢çó, áî õà÷ó, êàá íàøû ñóïîëüíûÿ ç Àëåñåì äàëåéøûÿ äçåÿíí³ áûë³ ³ ¢çãîäíåíûÿ, ³ ¢çìîöíåíûÿ.

Ó çâàðîöå äà ãåíïðàêóðîðà Àëåíà Àí³ñ³ì ï³ñàëà:

"23 ñàêàâ³êà 2017 ãîäà ¢ Ìàñêî¢ñê³ì ðà¸íå Ìåíñêà áû¢ çàòðûìàíû ñÿáàð Ñàêðàòàðûÿòó ÃÀ "Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû", âÿäîìû ïàë³òîëàã ³ ãðàìàäñê³ äçåÿ÷ Àëåñü Ëàãâ³íåö. Ïàä÷àñ çàòðûìàííÿ ÿãî ìîöíà ç³áâàë³, ó âûí³êó ÷àãî áûë³ íàíåñåíû øìàòë³ê³ÿ ïàøêîäæàíí³, øòî çàïàòðàáàâàëà íåàáõîäíàñö³ âûêë³êó "õóòêàé äàïàìîã³" íåïàñðýäíà ¢ áóäûíàê ñóäà.

Ó ñóâÿç³ ç ãýòûì ôàêòàì íåàïðà¢äàíàãà ïðûìÿíåííÿ ô³ç³÷íàé ñ³ëû, áî çàòðûìàíû íå àêàçâà¢ ñóïðàö³âó, ïðàøó Âàñ íåàäêëàäíà ïà÷àöü ïðàêóðîðñêóþ ïðàâåðêó ¢ äà÷ûíåíí³ äà äçåÿííÿ¢ àñîáà¢, ÿê³ÿ ïðàâîäç³ë³ çàòðûìàííå Àëåñÿ Ëàãâ³íöà. Íà ìàþ äóìêó, òàê³ÿ äçåÿíí³ ïàäëÿãàþöü ïðûöÿãíåííþ íå ïðîñòà äà àäì³í³ñòðàöûéíàé, àëå ³ êðûì³íàëüíàé àäêàçíàñö³"...

23 ñàêàâ³êà Àëåñÿ Ëàãâ³íöà ìîöíà ç³á³ë³ ³ äàñòàâ³ë³ ¢ ñóä Ìàñêî¢ñêàãà ðà¸íà. Ïàä÷àñ ïðàöýñó ÿìó ñòàëà êåïñêà, âûêë³êàë³ "õóòêóþ äàïàìîãó", ó 9-ì øï³òàë³ ïàñòàâ³ë³ äûÿãíàç: ÷ýðàïíà-ìàçãàâàÿ òðà¢ìà, øìàòë³ê³ÿ ¢äàðû.

Òðû äí³ Ëàãâ³íåö ïðàâ¸¢ ó õ³ðóðã³÷íûì àääçÿëåíí³ ¢ øï³òàë³. 27 ñàêàâ³êà ñà øï³òàëÿ ÿãî çíî¢ ïðûâåçë³ ¢ Ìàñêî¢ñê³ ñóä. Ñâåäê³-ìàï³íãî¢öû êàçàë³, øòî Àëåñü ñàì íàí¸ñ ñàáå öÿëåñíûÿ ïàøêîäæàíí³, êàë³ á³¢ñÿ ãàëàâîé àá ñÿäçåííå à¢òàìàá³ëÿ. Ñóääçÿ Â³êòàð Êàçàê ç ãýòûì ïàãàäç³¢ñÿ. Ëàãâ³íåö àòðûìà¢ 10 ñóòàê àðûøòó.

Óëàäç³ì³ð Ãëîä.

Ïàì¸ð ã³ñòîðûê Þðû Áîõàí

Þðû Áîõàí - áåëàðóñê³ ã³ñòîðûê ³ àðõåîëàã, äîêòàð ã³ñòàðû÷íûõ íàâóê. Íàðàäç³¢ñÿ ¢ Ìåíñêó 21 ëþòàãà 1966 ãîäà. Äàñëåäàâà¢ óðáàí³ñòû÷íàå ðàçâ³öö¸, óçáðîåííå ³ àðãàí³çàöûþ âîéñêà, øëÿõåöê³ ïîáûò ó Âÿë³ê³ì Êíÿñòâå Ë³òî¢ñê³ì. Àäç³í ç à¢òàðà¢ êí³ã "Àðõåàëîã³ÿ Áåëàðóñ³" (ò. 4, 2001), "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³" (ò. 3, 2004). Ïàì¸ð 13 êðàñàâ³êà 2017 ãîäà.

Ã³ñòîðûê Àëÿêñàíäð Êðà¢öýâ³÷ ñêàçà¢ "Ñâàáîäçå":

- Ñóìíàÿ íàâ³íà. ß âåäà¢ Þðàñÿ ç ÷àñî¢ ñòóäýíöòâà. ß áû¢ àïàíåíòàì íà àáàðîíå ÿãî êàíäûäàöêàé äûñåðòàöû³.

Àïðî÷ òàãî, øòî Þðàñü áû¢ âûá³òíû ñïåöûÿë³ñò ïà âàéñêîâàé ñïðàâå ÂÊË, ¸í øû÷ýé áû¢ âåëüì³ ñóìëåííûì ³ ïðûñòîéíûì ÷àëàâåêàì. ¨í í³êîë³ íå ³øî¢ íà ñëóæáó ³äýàëîã³³. ¨í òðûìà¢ñÿ ÷ûñö³í³ íàâóê³. Òîëüê³ äàâåäà¢ñÿ ïðà ãýòóþ ñìåðöü, íå ìàãó àñýíñàâàöü äà êàíöà.

Ì³êîëà Âî¢êà¢, ã³ñòîðûê:

- Þðû Áîõàí - ôàêòû÷íà çàñíàâàëüí³ê ã³ñòàðû÷íàãà çáðîÿçíà¢ñòâà ¢ Áåëàðóñ³. ¨í ñòâàðû¢ öýëóþ øêîëó. ß áû¢ ÿãî âó÷íåì. ß ïðàêòû÷íà àïîøí³, õòî ¢ ÿãî àáàðàí³¢ êàíäûäàöêóþ äûñåðòàöûþ. Ãýòà áû¢ âåëüì³ øëÿõåòíû ÷àëàâåê, ÿê³, íÿãëåäçÿ÷û íà ñâàå ðýãàë³³, ïàâîäç³¢ñÿ ç óñ³ì³ ïðûÿçíà ³ àäêðûòà, áåç ôàíàáýðû³. Ãýòàÿ ñìåðöü - âÿë³êàÿ ñòðàòà äëÿ áåëàðóñêàé íàâóê³.

Ðàçâ³òàííå ç Þðûåì Áîõàíàì àäáûëîñÿ ¢ ×ûðâîíûì êàñö¸ëå 15 êðàñàâ³êà.

ßê äâà ýíòóç³ÿñòû àãó÷âàþöü âÿäîìûÿ ô³ëüìû ïà-áåëàðóñêó

Òàê³ çàíÿòàê ïðûäóìàëà ñàáå ñÿìåéíàÿ ïàðà, ³õ òâîð÷ûÿ ïñå¢äàí³ìû - Àääàì Òðûïóòí³ê ³ Òàøà Ìóðçåíøòîëüö.

Âîñåì ô³ëüìà¢ ÿíû ¢æî àãó÷ûë³ ³ âûêëàë³ ¢ àäêðûòû äîñòóï.

Óñ¸ òðûìàåööà âûêëþ÷íà íà àëüòðó³çìå. Äëÿ Àääàìà ³ Òàøû ãàëî¢íàå - ðàçâ³âàööà ñàì³ì ³ ðàçâ³âàöü Áåëàðóñü.

Àïîøí³ÿ 10 ãàäî¢ Àääàì ïðàöàâà¢ ó Íàâóêîâà-äàñëåä÷ûì ³íñòûòóöå òðàíñïàðòó. Ó ðýøöå ðýøò íàäàêó÷ûëà, ³ ¸í âûðàøû¢ çì³í³öü ïåðàçàãðóçêó - ñêàíöýíòðàâà¢ñÿ íà àãó÷öû. Òàøà öÿïåð ó äýêðýòíûì àäïà÷ûíêó, òàìó ïà ìàã÷ûìàñö³ äàïàìàãàå ìóæó ¢ ñïðàâå, ïèøà "Íîâû ÷àñ".

- Ìû õàöåë³ ðàçìà¢ëÿöü íà ðîäíàé ìîâå, àãó÷êà - àäç³í ñà ñïîñàáà¢ ïàïóëÿðûçàöû³ ¢ àñÿðîäçå. Ãýòà íàø ìàëåíüê³ ¢í¸ñàê ó ñïðàâó ïàøûðýííÿ áåëàðóñêàñö³. Íàì ãýòà ïàäàáàåööà, ìû àä÷óâàåì óíóòðàíàå çàäàâàëüíåííå, - òëóìà÷ûöü Àääàì. - Àäíîé÷û ÿ çíàéøî¢ ñàéò ç à¢äû¸äðàìàæêàì³ äà ô³ëüìà¢. Òàì ³õ áûëî êàëÿ äçâþõ òûñÿ÷ - íà àíãë³éñêàé, ñòîëüê³ æ - íà ðóñêàé, àäñòàêà¢ íà 30 ìîâàõ - íà ¢êðà³íñêàé. À äàëåé - íà ë³òî¢ñêàé, áàëãàðñêàé, ôðàíöóçñêàé, ³íäóñêàé… Çàãàäàéöåñÿ, íà ÿêîé íå áûëî í³âîäíàé?

Àääàì ³ Òàøà çàéìàþööà òîëüê³ àãó÷êàé. Ãîëàñ, çàï³ñ, ïîñòïðàäàêøí ³ ðýë³ç - ãýòà ³õ ðàáîòà. Ñïà÷àòêó áðàë³ òûÿ òýêñòû, øòî ¢æî ³ñíóþöü ó ñåö³âå, òàìó âûáàð áû¢ íå íàäòà âÿë³ê³. Íÿäà¢íà ïà÷àë³ ø÷ûëüíà ñóïðàöî¢í³÷àöü ç ïåðàêëàä÷ûêàì Ö³ìàôååì Êàë³íî¢ñê³ì. Ìåíàâ³òà ¸í ïåðàêëà¢ óëþá¸íû ô³ëüì Àääàìà ³ Òàøû "Êàï³òàí Ôàíòàñòûê", ÿê³ ÿíû ïàñëÿ àãó÷ûë³.

Àääàì ç¢âàæàå, øòî àãó÷ûöü ô³ëüì íå òàê ³ ïðîñòà. Òðýáà ³ òýêñò âûðàçíà äû ïðàâ³ëüíà ïðà÷ûòàöü, ³ ýìîöû³ ïåðàäàâàöü, ³ ïà÷óööÿ.

- Àñîáíûÿ ñêàçû ¢ äûÿëîãàõ äàâîäç³ööà àäàïòî¢âàöü ïàä ìà¢ëåííå, áî ÷àñàì âåë³çàðíûÿ äçåÿïðûìåòí³êàâûÿ çâàðîòû ¢ àðûã³íàëå ãó÷àöü ÿê íåêàëüê³ ñëîâà¢, - ðàñïàâÿäàå Àäàì.

Çâû÷àéíà àãó÷êà àäíàãî ô³ëüìà çàéìàå êàëÿ äâóõ òûäíÿ¢.

- Ïàêóëü çâàðîòíàÿ ñóâÿçü çóñ³ì íåâÿë³êàÿ, íàâàò ëþäç³ ç íàøàé ñóïîëê³ íå íàäòà ãëÿäçÿöü, - çà¢âàæàå Àääàì. - Àëå ìû ðàçóìååì, øòî äëÿ òàãî, êàá íàñ ãëÿäçåë³, ïàòðýáíàÿ äî¢ãàÿ ïëàíàìåðíàÿ ïðàöà. Õàöåëàñÿ á ðàçâ³âàöü ïðàåêò ³ ïàäâûøàöü óçðîâåíü.

Ó òîé æà Ðàñ³³ ö³ Óêðà³íå ³ñíóå øìàò ñòóäûé ³ ðýë³ç-ñóïîëàê, ÿê³ÿ ïåðàêëàäàþöü ³ àãó÷âàþöü ô³ëüìû. Àäíû ñòâàðàë³ñÿ ïðàôåñ³éíûì³ ïåðàêëàä÷ûêàì³, àêö¸ðàì³ ³ ãóêà³íæûíåðàì³. ²íøûÿ âûðàñë³ ç àìàòàðñê³õ ³í³öûÿòû¢ ³ öÿïåð íàñòóïàþöü ïðàôåñ³éíûì íà ïÿòê³, êàíêóðóþöü ç ³ì³ ³ íàâàò ðîáÿöü àãó÷ê³ ïà çàìîâå äçÿðæòýëåêàíàëà¢. Áåëàðóñ³ æ ó ãýòàé ñïðàâå òðýáà ïðàêëàäàöü ñâîé øëÿõ.

Ïàãëÿäçåöü áåëàðóñêàìî¢íûÿ ô³ëüìû, ÿê³ÿ àãó÷û¸ Òàøà ³ Àääàì, ìîæíà ¢ ³õ ñóïîëöû "ÓÊàíòàêöå". Ñþäû ÿíû âûêëàäàþöü óñå íîâûÿ ðàáîòû. Òóò æà ìîæíà àäøóêàöü àíîíñû ê³íàïàêàçà¢ ó ðîçíûõ ãàðàäàõ Áåëàðóñ³, äçå ¢äçåëüí³÷àþöü ãýòûÿ ô³ëüìû.

Ïàâîäëå ÑÌ².

Беларуская мова - ТБМ - наша будучыня

Àõâÿðàâàíí³ íà ÒÁÌ

1. Êåðíàæûöêàÿ Ñâÿòëàíà - 10 ð., ã. Ìåíñê
2. Ñóòóëà¢ Ãëåá - 5 ð., ã. Ìåíñê
3. Ïàíàìàðî¢ Ñÿðãåé - 20 ð., ã. Ìåíñê
4. Êóêàâåíêà ²âàí - 15 ð., ã. Ìåíñê
5. Ãàñàíà¢ - 4, 5 ð., ã. Ìåíñê
6. Ðûáà÷îíàê Àëÿêñàíäð - 20 ð., ã. Ìåíñê
7. Ë³ïñê³ Êàíñòàíö³í - 10 ð., ã. Ìåíñê
8. Ì³õà³ë - 3 ð., ã. Ìåíñê
9. Øê³ðìàíêî¢ Ôåë³êñ - 10 ð., ã. Ñëà¢ãàðàä
10. Êðû¢êî ²ðûíà - 10 ð., ã. Íàâàïîëàöê
11. Ëÿï¸øê³í Àíäðýé - 10 ð., â. Çàðà, Êðóãëÿíñê³ ð-í
12. Ïòóøêà Ñ.². - 5 ð., â. Õ³ëü÷ûöû, Æûòêà³ö³ ð-í
13. Êàâàëþê - 10 ð., ã. Ìåíñê
14. Êîò Âàëåð - 5 ð., ã. Ìåíñê
15. Ãàí÷àðîâà Ðóæà - 10 ð., ã. Ìåíñê
16. Ãåðàñ³ìåíêà À.Â. - 10 ð., ã. Ãîìåëü
17. Ìàêñ³ìîâ³÷ - 1 ð., ã. Ìåíñê
18. Âàéäçÿëå³÷ Ä. - 10 ð., ã. Ìåíñê
19. Âÿðãåé Âàëÿíö³íà - 10 ð., ã. Ìåíñê
20. Ëàãóö³íà Ìàðûíà - 5 ð., ã. Ìåíñê
21. Øà¢ðî¢ Âàëåð - 10 ð., ã. Ãàðîäíÿ
22. Áîéñà ßçýï - 15 ð., ã. Ë³äà
23. Íåñöåðà¢ Â³êòàð - 10 ð., ã. Ìåíñê
24. Äàí³ëþê Â³êòàð - 15 ð., ã. Ìåíñê
25. Ïóõî¢ñêàÿ Þë³ÿ - 25 ð., ã. Ìåíñê
26. Ëÿãóøà¢ Àëåã - 20 ð., ñò. ßñåíü, Àñ³ïîâ³öê³ ð-í
27. Ðàáåêà Ì³êîëà - 15 ð., ã. Ìåíñê
28. Çàëüêî¢ Ñ.Ï. - 40 ð., ã. Ãàðîäíÿ
29. Àí³ñ³ì Àëåíà - 100 ð., ã. Ìåíñê
30. ×àðêàñà¢ Ñÿðãåé - 10 ð., ã. Ñàë³ãîðñê
31. Øàäóðà Àíäðýé - 10 ð., ã. Áðàö³ñëàâà
32. Òàëêóöü Ñòàí³ñëà¢ - 60 ð., ã. Ãîìåëü
33. Ì.À.Î. - 2 ð., ã. Ìåíñê
34. Ëÿ¢øóê Äçÿí³ñ - 19 ð., ã. Ìåíñê
35. Ôóðñ Àíòîí - 20 ð., ã. Ïàñòàâû
36. Òàáóøàâà ²ðûíà - 5 ð., ã. Ìåíñê
37. ßí³öêàÿ Ìàÿ - 30 ð., ã. Ìåíñê
38. Áóñåë Ì³êîëà - 10 ð., â. Ïðóæûí³ø÷û
39. Ãåðàø÷àíêà Ã.À. - 20 ð., ã. Ìåíñê
40. Ïðûë³ø÷ ²ðûíà - 10 ð., ã. Ìåíñê
41. Êîðáóò Âÿ÷àñëà¢ - 10 äîë., ã. Ìåíñê

Äçåéíàñöü ÃÀ "ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû" ïà íàäàíí³ ðîäíàé ìîâå ðýàëüíàãà ñòàòóñó äçÿðæà¢íàé âûìàãàå âÿë³ê³õ âûäàòêà¢. Ïàäòðûìàöü ÒÁÌ – ñïðàâà ãîíàðó êîæíàãà ãðàìàäçÿí³íà êðà³íû.

Ïðîñ³ì Âàøû àõâÿðàâàíí³ äàñûëàöü íà àäðàñ, âóë. Ðóìÿíöàâà, 13, ã. Ì³íñê, 220034, àëüáî ïåðàë³÷âàöü íà ðàçë³êîâû ðàõóíàê ÒÁÌ ¹ 3015741233011 ó Àääçÿëåíí³ ¹ 539 ÀÀÒ "Áåë³íâåñòáàíêà" êîä 739 (ÓÍÏ 100129705) ïðàç ëþáîå àääçÿëåííå àø÷àäáàíêà Áåëàðóñáàíê.

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

атрымальнік плацяжу

Àääçÿëåííå ¹ 539 ÀÀÒ "Áåë³íâåñòáàíê"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)

Від плацяжу			Дата	Сума
Ахвяраванні	на дзейнасць			
ТБМ				
			Пеня	
			Разам	

Касір

Плацельшчык

Квітанцыя

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705

атрымальнік плацяжу

Àääçÿëåííå ¹ 539 ÀÀÒ "Áåë³íâåñòáàíê"

назва банка

Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739

(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)

Від плацяжу			Дата	Сума
Ахвяраванні	на дзейнасць			
ТБМ				
			Пеня	
			Разам	

Касір М.П.

Плацельшчык

¹ 16 (1323) 19 ÊÐÀÑÀÂ²ÊÀ 2017 ã. НАША СЛОВА

Àëåã Òðóñà¢

Ã³ñòîðûÿ ñÿðýäíÿâå÷íàé Å¢ðîïû (V - XV ñòàãîääç³)

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³õ íóìàðàõ.)

Ó 1235 - 1236 ãã. í³êåéöû ðàçàì ç áàëãàðàì³ çàõàï³ë³ áîëüøóþ ÷àñòêó Ôðàê³³, à 25 ë³ïåíÿ 1261 ã. í³êåéñêàÿ àðì³ÿ çàíÿëà ïðàêòû÷íà áåç áîþ Êàíñòàíö³íîïàëü. Àïîøí³ ê³ðà¢í³ê Ëàö³íñêàé ³ìïåðû³ *Áàëäó³í ²²* óö¸ê ó ²òàë³þ, à âåíåöûÿíöû çíî¢ ñòðàö³ë³ ¢ñþ ñâàþ ìà¸ìàñöü. Ó æí³¢í³ 1261 ã. *Ì³õà³ë VIII Ïàëåîëàã* êàðàíàâà¢ñÿ ³ àäíàâ³¢ Â³çàíòûþ þðûäû÷íà. Àäíàê ÿãî ¢ëàäó íå ïðûçíàë³ Ýï³ð, Ôåñàë³ÿ ³ Òðàïåçóíä.

Â³çàíòûÿ ¢ äðóãîé ïàëîâå XIII ñò. ²ìïåðàòàð Ì³õà³ë VIII (1261- 1282), êàá àäðàäç³öü ýêàíîì³êó, äà¢ ïðûâ³ëå³ ³òàëüÿíñê³ì êóïöàì. Êàëÿ ñòàë³öû ¢ Ãàëàöå çàñíàâàë³ ãåíóýçñêóþ ãàíäë¸âóþ êàëîí³þ. Êàá ïðàäóõ³ë³öü ÷àðãîâû íàïàä êðûæàíîñöà¢, Ì³õà³ë VIII ïðàïàíàâࢠïàäïàðàäêàâàöü êàíñòàíö³íîïàëüñêóþ öàðêâó Ðûìó. Íà Ë³¸íñê³ì ñàáîðû ¢ 1274 ã. â³çàíòûéñêàÿ äýëåãàöûÿ àä ³ìÿ ñâàéãî ³ìïåðàòàðà âûêàçàëà ñâàþ ïàäïàðàäêàâàíàñöü Ïàïó Ðûìó X. Ãýòà âûêë³êàëà âÿë³êàå àáóðýííå æûõàðî¢ Â³çàíòû³. Ó 1281 ã. íà Â³çàíòûþ íàïàë³ âîéñê³ *Êàðëà Àíæóéñêàãà*, àëå â³çàíòûéöû çäîëåë³ ñïûí³öü ³õ ³ íà ñóøû, ³ íà ìîðû. Ó 1282 ã. íà Ñ³öûë³³, ÿêîé ê³ðàâࢠÊàðë Àíæóéñê³, àäáûëîñÿ ïà¢ñòàííå, ³ âîñòðࢠçàõàï³ë³ âîéñê³ ï³ðýíåéñêàãà *êàðàëå¢ñòâà Àðàãîíà*. Íå¢çàáàâå Ì³õà³ë VIII ïàì¸ð, à ïàääàíûÿ íàçâàë³ ÿãî åðýòûêîì ³ çäðàäí³êàì.

Ñ³ñòýìà ê³ðàâàííÿ ³ ñàöûÿëüíà-ýêàíàì³÷íàå ðàçâ³öö¸ êðà³íû ¢ Õ - Õ²²² ñòñò. ÓÕ ñò. óëàäà ³ìïåðàòàðà äàñÿãíóëà íàéáîëüøàé ìîöû. Ñ³íêë³ò (äàðàä÷àÿ ðàäà) ç ÷ûíî¢í³êࢠ³ çíàö³ ìå¢ òîëüê³ äàðàä÷óþ ôóíêöûþ, à ïàòðûÿðõ³ áûë³ ³ìïåðàòàðñê³ì³ ñòà¢ëåí³êàì³. Äçÿðæà¢íàé ê³ðàâࢠâÿë³êàðíû áþðàêðàòû÷íû àïàðàò, øòàò ÿêîãà ñêëàäàëàñÿ ç 18 êëàñࢠ³ 5 ðàçðàäà¢. Êîæíû ÷ûíî¢í³ê ìîã ðàá³öü êàð'åðó ³ ïàäûìàööà ¢âåðõ ïà áþðàêðàòû÷íàé ëåñâ³öû. Òàêñàìà ìîæíà áûëî êóïëÿöü ³ ïàæûöö¸âûÿ òûòóëû ³ ïîñòû ³ ìåöü ç ³õ øòîãàäîâû ïðûáûòàê.

Âÿë³ê³ áþðàêðàòû÷íû àïàðàò ïàòðàáàࢠøìàò ãðîøàé, ³ òàìó ¢ñ³õ ñÿëÿí ³ ðàìåñí³êࢠàáêëàë³ âÿë³ê³ì³ ïàäàòêàì³. Àñàáë³âû ïàäàòàê ñïàãàíÿë³ íà êàðûñöü öàðêâû. Ó ãàðàäàõ ïàäàòêàì àáêëàäàë³ íåðóõîìóþ ìà¸ìàñöü, ñïàãàíÿë³ ãàíäë¸âûÿ çáîðû ç ðàìåñí³êࢠ³ ãàíäëÿðî¢, à òàêñàìà àñîáíûÿ çáîðû ç êîæíàé ãàíäë¸âàé àïåðàöû³.

Ó XII ñò. íàç³ðàåööà ðîñêâ³ò çåìëÿðîáñòâà. Ó ãàðàäû Ïà¢íî÷íàé ²òàë³³ ç Â³çàíòû³ çàâîçÿöü çáîææà, â³íî, àëåé, ñàäàâ³íó ³ ãàðîäí³íó.

Ó Õ-Õ² ñòñò. ñêëàë³ñÿ àñíî¢íûÿ êàòýãîðû³ íàñåëüí³öòâà. Ñÿëÿíå ïàäçÿë³ë³ñÿ íà *ì³ñòû³ ³ ïàðûê³*. Ïåðøûÿ áûë³ íà¸ìíûì³ ðàáîòí³êàì³ ³ ñâà¸é çÿìë³ íå ìåë³. Äðóã³ÿ ìåë³ ñâîé çÿìåëüíû íàäçåë, ÿê³ ìîæíà áûëî ïåðàäàâàöü ó ñïàä÷ûíó, àëå çÿìëÿ áûëà ¢ëàñíàñöþ ôåàäàëà, ³ ñåëÿí³í ïàâ³íåí áû¢ ïëàö³öü ÿìó çà êàðûñòàííå ãýòàé çÿìë¸é. Áûë³ ³ äçÿðæà¢íûÿ ïàðûê³, ÿê³ÿ çàáÿñïå÷âàë³ õàð÷àâàííåì ³ìïåðàòàðñê³ äâîð. Çàñòàâàëàñÿ íåâÿë³êàÿ êîëüêàñöü âîëüíûõ ñÿëÿí, ÿê³ÿ æûë³ ãðàìàäîþ. ×àñòêà áåäíûõ ñÿëÿí óöÿêàëà àä ôåàäàëࢠó ìàíàñòûðû, ÿê³õ ó ïà÷àòêó XV ñò. áûëî êàëÿ ñÿì³ òûñÿ÷.

Êëàñ ôåàäàëࢠñêëàäàë³ êîííûÿ âåðøí³ê³ - àñíîâà â³çàíòûéñêàãà âîéñêà. Â³çàíòûéñê³ÿ ìàãíàòû âåëüì³ çàëåæàë³ àä ³ìïåðàòàðà, ³ ³õ óëàñíàÿ ìà¸ìàñöü áûëà íå âåëüì³ âÿë³êàé, à àñíî¢íû ïðûáûòàê ³øî¢ çà ñëóæáó ç äçÿðæà¢íàé êàçíû.

Êóëüòóðà Â³çàíòû³ ¢ Õ-Õ²²² ñòñò. Ó Õ-Õ² ñòñò. Â³çàíòûÿ çàñòàâàëàñÿ ìàðñêîé äçÿðæàâàé, ÿêàÿ, äçÿêóþ÷û "ãðý÷àñêàìó àãíþ" ³ êîñàìó âåòðàçþ, ìåëà âÿë³ê³ âàåííû ³ ãàíäë¸âû ôëîò ³ òàìó çàéìàëà ïàíóþ÷àå ñòàíîâ³ø÷à ¢ áàñåéíå Ì³æçåìíàãà ìîðà. Â³çàíòûéñêàÿ çàëàòàÿ ìàíåòà ìåëà ôóíêöû³ ì³æíàðîäíàé âàëþòû íà ¢ñ³õ ðûíêàõ àä Å¢ôðàòà äà Ã³áðàëòàðà. Êàíñòàíö³íîïàëü äà êàíöà XII ñò. çàñòàâà¢ñÿ öýíòðàì ïðàâàñëà¢ÿ ³ çàõàâàëüí³êàì àíòû÷íàé êóëüòóðû. Øìàòë³ê³ÿ ðàìåñí³ê³ âûðàáëÿë³ òóò ïðàäìåòû ðàñêîøû, ÿê³ÿ øûðîêà ðàñõîäç³ë³ñÿ ïà ¢ñ¸é Å¢ðîïå. Ðàñêâ³òíåë³ ³ ³íøûÿ ãàðàäû, àñàáë³âà Ñàëîí³ê³ ³ Òðàïåçóíä, ÿê³ÿ ïðàâîäç³ë³ âÿë³ê³ÿ ê³ðìàøû. Àäíàê, ïà÷ûíàþ÷û ç äðóãîé ïàëîâû XII ñò., ýêàíîì³êà â³çàíòûéñê³õ ãàðàäî¢ ïðûõîäç³öü ó çàíÿïàä.

Âåëüì³ âûñîêàãà ¢çðî¢íþ ¢ Â³çàíòû³ äàñÿãíóëà ë³òàðàòóðà. Ó Õ ñò. áûë³ ñêëàäçåíû ýíöûêëàïåäû³ ïà ã³ñòîðû³, ñåëüñêàé ãàñïàäàðöû ³ ìåäûöûíå. Âÿë³êóþ ïàïóëÿðíàñöü íàáûë³ òðàêòàòû ³ìïåðàòàðà *Êàíñòàíö³íà Ïàðô³ðàãåíåòà* (913-959). Ó X ñò. áû¢ íàï³ñàíû ñë³¢í³ê *“Ëåêñ³êîí Ñóäû”*, äçå áû¢ ñàáðàíû ðîçíû ìàòýðûÿë ïà ã³ñòîðû³, ë³òàðàòóðû, ãðàìàòûöû ³ ô³ëàñîô³³. Ó XI ñò. ó Êàíñòàíö³íîïàë³ àäðàäç³¢ñÿ ¢í³âåðñ³òýò, äçå êàëÿ 1045 ã. áû¢ ñòâîðàíû þðûäû÷íû ôàêóëüòýò. Âåëüì³ âÿäîìûì áû¢ ô³ëàñîôñê³ ôàêóëüòýò, äçå âûâó÷àë³ ïðàöû àíòû÷íûõ à¢òàðà¢, ëîã³êó ³ ðûòîðûêó. Óí³âåðñ³òýò ³ñíàâࢠäà 1209 ã. ³ áû¢ àäíûì ç ñàìûõ âÿäîìûõ íàâóêîâûõ öýíòðࢠòàãà÷àñíàãà ñâåòó, ðàçàì ç Ïàðûæàì ³ Áàãäàäàì. ²ñíàâࢠóí³âåðñ³òýò çà äçÿðæà¢íû êîøò ³ ìå¢ ìîöíû äçÿðæà¢íû êàíòðîëü. Íà ìÿæû XI-XII ñòñò. âûøýéøûÿ øêîëû ç'ÿ¢ëÿþööà ³ ¢ ³íøûõ ãàðàäàõ êðà³íû, íàïðûêëàä, ó Ñàëîí³êàõ.

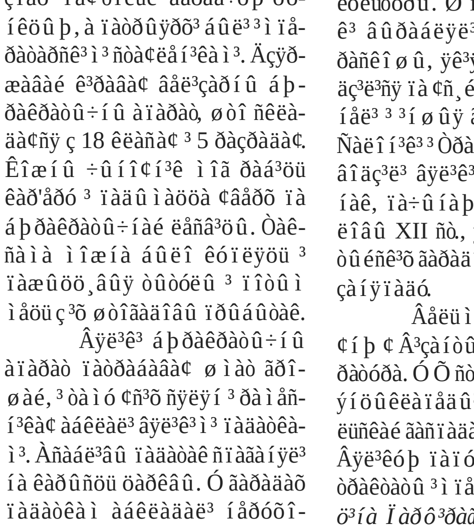

²ñóñ Õðûñòîñ. Äðóãàÿ ïàëîâà XII ñò. (Ñàáîð ñâ. Ñàô³³ ¢ Êàíñòàíö³íîïàë³)

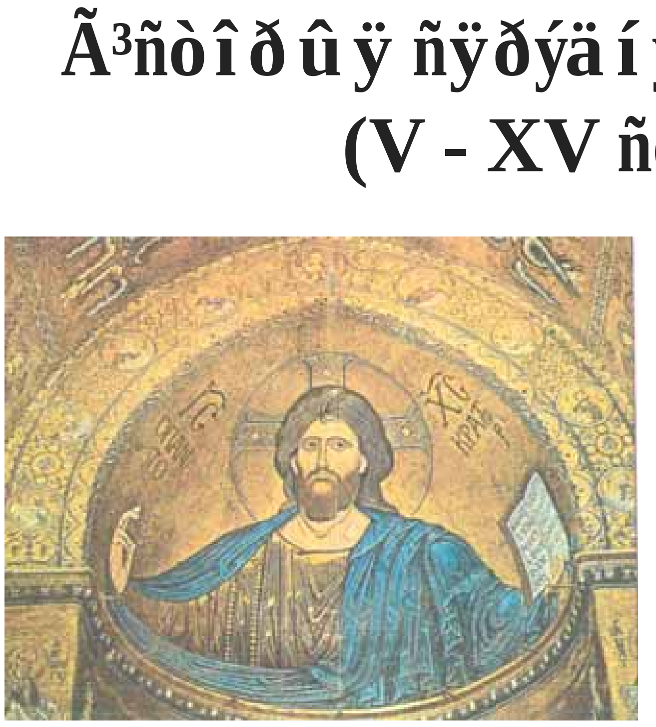

Õðûñòîñ-Ïàíòàêðàòàð. Êàëÿ 1180-1194 ãã. Ìàíðýàëå (Ñ³öûë³ÿ), êàôåäðàëüíû ñàáîð. Ìàçà³êà ¢ êàíöû àáñ³äû.

Âåëüì³ ö³êàâóþ ïðàöó ïðà æûöö¸ ³ äçåéíàñöü ³ìïåðàòàðà Àëÿêñåÿ I Êîìí³íà íàï³ñàëà ÿãî äà÷êà Ãàííà, ÿêóþ ÿíà íàçâàëà *"Àëåêñ³ÿäà"*, íà ¢çîð "²ë³ÿäû" Ãàìåðà. Ö³êàâû ã³ñòàðû÷íû òâîð *"Ã³ñòîðûÿ ðàìåÿ¢"*, ó ÿê³ì àï³ñàíû çàõîï êðûæàíîñöàì³ ñòàë³öû ³ìïåðû³ ¢ 1204 ã., íàï³ñࢠã³ñòîðûê *Í³ê³òà Àêàì³íàò* ç Õîíà¢.

Ó öàðêî¢íàé àðõ³òýêòóðû, çàìåñò áàç³ë³ê³, â³çàíòûéñê³ÿ äîéë³äû ðàñïðàöàâàë³ äàñêàíàëóþ ìàäýëü êðûæîâà-êóïàëüíàãà õðàìà, ÿê³ áû¢ àçäîáëåíû ìàçà³êàì³ ñà ñìàëüòû ³ ôðýñêàì³. Ïàëàöû ìàãíàòࢠ³ áàãàòûõ ãàðàäæàí áóäàâàë³ñÿ ïà ¢ñ¸é ³ìïåðû³. ²õ áóäàâàë³ ç ÷ýñàíàãà êàìåíþ ³ àçäàáëÿë³ êàëîíàì³ ³ ìàçà³êàé. Äà Õ²²² ñò. â³çàíòûéñêàå äîéë³ñòâà áûëî àäíûì ç ñàìûõ äàñêàíàëûõ ó òàãà÷àñíûì ñâåöå ³ âåëüì³ ïà¢ïëûâàëà íà àðõ³òýêòóðó Áàëãàðû³, Ñåðá³³, Ê³å¢ñêàé Ðóñ³ ³, âÿäîìà, Áåëàðóñ³.

Ó Õ-Õ²² ñòñò. ðàñêâ³òíåëà äýêàðàòû¢íà-¢æûòêîâàå ìàñòàöòâà Â³çàíòû³. Ãýòà â³çàíòûéñêàÿ òàðý¢òûêà-ìàñòàöê³ÿ âûðàáû ç çîëàòà, ñðýáðà, áðîíçû ³ ³íøûõ ìåòàëà¢. Ñÿðîä ³õ øìàò êóëüòàâûõ ðý÷à¢, ðîçíû ñðýáíû ³ çàëàòû ïîñóä. [illegible] øàãà äóõàâåíñòâà.

Ó XI-XII ñòñò. â³çàíòûéñêàå ìàñòàöòâà øûðîêà âÿäîìà ³ ¢ ²òàë³³, àñàáë³âà íà âîñòðàâå Ñ³öûë³ÿ, äçå ñïàëó÷àëàñÿ àíòû÷íàå, â³çàíòûéñêàå, àðàáñêàå ³ íàðìàíñêàå ìàñòàöòâà. Òàê, õðàìû ¢ Ïàëåðìà ìàþöü ðûñû òðîõ êóëüòóð: â³çàíòûéñêàé, ðàìàíñêàé ³ àðàáñêàé. Àñàáë³âà ãýòà ïðàÿâ³ëàñÿ ¢ àðõ³òýêòóðû *öàðêâû ñâ. ²àíà* (1132 ã.). Â³çàíòûéñê³ ¢ïëû¢ ìîæíà ïðàñà÷ûöü ñÿðîä ìàçà³ê ³ ôðýñàê ãàëî¢íàãà õðàìà Âåíåöû³ - *ñàáîðà Ñàí-Ìàðêà*, à òàêñàìà ìàçà³ê àïñ³äû *ñàáîðà ¢ Òîð÷ýëà*.

2. Ïåðøàå Áàëãàðñêàå öàðñòâà: ïðàöÿã ã³ñòîðû³

Äà X ñò. çàâÿðøûëàñÿ àñ³ì³ëÿöûÿ öþðêàìî¢íûõ áàëãàðࢠñëàâÿíàì³, ÿê³ÿ ïàê³íóë³ ñâàþ íàçâó àñ³ì³ëÿâàíàìó íàðîäó. [illegible] ïðû öàðû *Ñ³ìÿîíå Âÿë³ê³ì* (893-927). ßãî âîéñê³ çàõàï³ë³ Ìàêåäîí³þ ³ õàäç³ë³ íà Êàíñòàíö³íîïàëü. Ñòàë³öàé êðà³íû ñïà÷àòêó áû¢ ãîðàä *Ï볺ñêà*, à ïîòûì *Ïðýñëà¢*. [illegible] âàì³ (âûòâîð÷àñöþ öóãëû ³ àïðàöî¢êàé êàìåíþ). Àêòû¢íà ðàçâ³âà¢ñÿ ãàíäàëü, àñàáë³âà ç Âåíåöûÿé, ×ýõ³ÿé ³ Ê³å¢ñêàé Ðóññþ.

Àäíàê ó äðóãîé ïàëîâå X ñò. ó âûí³êó ôåàäàëüíàé ðàçäðîáëåíàñö³ ³ ñÿëÿíñê³õ ïà¢ñòàííÿ¢ êðà³íà ïà÷àëà ñòðà÷âàöü ñ³ëó. Ãýòûì ñêàðûñòàë³ñÿ ³ìïåðàòàðû Â³çàíòû³, ÿê³ÿ ïà÷àë³ çàâàÿâàííå Áàëãàðû³. Ó 1014 ã. ó âûðàøàëüíàé á³òâå *êàëÿ ãàðû Áåëàñ³öû* àðì³ÿ Áàëãàðû³ áûëà öàëêàì ðàçá³òàÿ, ³ ¢ ïàëîí òðàï³ëà áîëüø çà 14 òûñÿ÷ áàëãàðà¢. Íà çàãàä ³ìïåðàòàðà Â³çàíòû³ Âàñ³ë³ÿ II ³õ àñë³ï³ë³, ïàê³íó¢øû íà êîæíûÿ 100 ÷àëàâåê àäíàãî àäíàâîêàãà ïðàâàäûðà, ³ àäïóñö³ë³, êàá íàïàëîõàöü ïðàö³¢í³êà¢. Ó 1018 ã. [illegible]

3. Äðóãîå Áàëãàðñêàå öàðñòâà

[illegible] ïðû öàðû *²âàíå Àñåí³ ²²* (1218-1241). ßãî âîéñê³ çàõàï³ë³ Ìàêåäîí³þ, Ôðàê³þ ³ Ïà¢íî÷íóþ Ãðýöûþ, à òàêñàìà Àëáàí³þ.

²ñòîòíóþ øêîäó Áàëãàðû³ íàíåñë³ ìàíãîëà-òàòàðû ¢ ñÿðýäç³íå XIII ñò. Ó 1227-1280 ãã. àäáûëîñÿ ñÿëÿíñêàå ïà¢ñòàííå ñóïðàöü òàòàðà¢, ³ íåçàëåæíàñöü Áàëãàðû³ [illegible]

4. Óòâàðýííå Ñåðáñêàé äçÿðæàâû

Ïåðøàÿ ñåðáñêàÿ äçÿðæàâà ¢çí³êëà ïðû êíÿç³ [illegible] (836 - 843). Ó äðóãîé ïàëîâå IX ñò. ñåðáû ïðûíÿë³ ¢ñõîäíÿå õðûñö³ÿíñòâà [illegible] ïðû êíÿç³ *Ñòýôàíå Íÿìàíå* (1168-1196). Ñåðá³ÿ âûçâàë³ëàñÿ àä â³çàíòûéñêàãà ïðûãí¸òó ³ ¢ 1217 ã. ñòàëà êàðàëå¢ñòâàì. Áðàò êàðàëÿ *Ñàâà* ñòࢠàðõ³åï³ñêàïàì íà ÷àëå ñàìàñòîéíàé ïðàâàñëà¢íàé öàðêâû [illegible] ³ ¢ 1186 ³ íà ïðàâàõ àñîáíàãà ãîðàäà ¢âàéøî¢ ìàðñê³ ïîðò *Êîòàð*. Óí³êàëüíû ïîìí³ê ñåðáñêàé àðõ³òýêòóðû [illegible] 1183 ã. êíÿçåì Ñòýôàíàì Íÿìàí³ì [illegible] ìóðàâàíàÿ öàðêâà Óñïåííÿ Áàãàðîäç³öû (1183 - 1196 ãã.). [illegible] ôðýñê³, íàï³ñàíûÿ ¢ 1209 ã. Ðîñêâ³ò Ñåðá³³ ïðûïàäàå íà XIV ñò.

ÀÑÍÎ¡ÍÛß ÒÝÐÌ²ÍÛ

Ìàçà³êà - â³ä æûâàï³ñó ç âûêàðûñòàííåì êàëÿðîâûõ êàìÿí¸¢, ñìàëüòû, ýìàëÿ¢ ³ íø.

Ïàðûê³ - áàëãàðñê³ÿ ³ â³çàíòûéñê³ÿ çàëåæíûÿ ñÿëÿíå - òðûìàëüí³ê³ ÷óæîé (ïàíñêàé ö³ äçÿðæà¢íàé) çÿìë³, çà ÿêóþ âûêîíâàë³ ðîçíûÿ ïàâ³ííàñö³.

Òóðê³ - ñåëüäæóê³ - êà÷à¢í³ê³, ÿê³ÿ ¢ XI ñò. ñòâàðûë³ ó Ìàëîé Àç³³ ³ Òóðêìåí³ñòàíå âÿë³êóþ äçÿðæàâó.

ÍÀÉÂÀÆÍÅÉØÛß ÏÀÄÇÅ²

1014 ã. - ðàçãðîì áàëãàðñêàé àðì³³ â³çàíòûéöàì³ ³ìïåðàòàðàì Âàñ³ë³åì II.

1018 ã. - çàâàÿâàííå Â³çàíòûÿé Ïåðøàãà Áàëãàðñêàãà öàðñòâà.

1185 - 1187 ãã. - ïà¢ñòàííå áàëãàðࢠñóïðàöü Â³çàíòû³.

1187 ã. - óòâàðýííå Äðóãîãà Áàëãàðñêàãà öàðñòâà.

60-ÿ ãàäû XII ñò. - ñòâàðýííå Ñåðáñêàé äçÿðæàâû.

1261 ã. - àäíà¢ëåííå Â³çàíòûéñêàé ³ìïåðû³.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

Ìàã³ë¸¢ñêàÿ “Áðàìà”

"Ñâàþ áðàìó ìàå êîæíàÿ ÷àëàâå÷àÿ äóøà...", - òàê³ì³ ñëîâàì³ ìàã³ë¸¢ñêàé ïàýòýñû ³ ïðàçà³êà Òàööÿíû Áàðûø³ê ïà÷ûíàåööà ÷àðãîâû âûïóñê ìàã³ë¸¢ñêàãà ë³òàðàòóðíàãà àëüìàíàõà. ×àöâ¸ðòû âûïóñê "Áðàìû" áû¢ ïðýçåíòàâàíû ¢ ìàã³ë¸¢ñê³ì ãðàìàäñê³ì öýíòðû "Êîëà ñÿáðî¢" 13 êðàñàâ³êà. Íà ïðýçåíòàöûþ, àðãàí³çàâàíóþ ìàã³ë¸¢ñê³ì³ àáëàñíûì³ àðãàí³çàöûÿì³ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢, çàâ³òàë³ íå òîëüê³ ãëåäà÷û äû ¢êëàäàëüí³ê³ ³ à¢òàðû àëüìàíàõà, àëå ³ íàìåñí³ê ñòàðøûí³ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Óñåâàëàä Ñöåáóðàêà ³ áàðä ß¢ãåí Áàðûøí³êà¢.

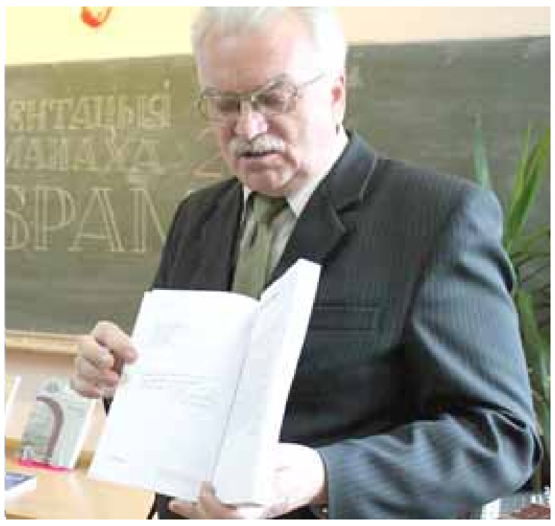

Â¸¢ ³ìïðýçó ñòàðøûíÿ ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ë³³ ÑÏÁ Ì³êîëà ßöêî¢. Âûñòóïî¢öû - à¢òàðû àëüìàíàõà ïàäçÿë³ë³ñÿ ÷àñòêàé ñâà¸é òâîð÷àñö³ ³ ñâàå äóøû. Òàööÿíà Áàðûø³ê ïðà÷ûòàëà ¢ðû¢ê³ ñà ñâàå æûöö¸âàé ³ êïë³âàé ïðîçû ³ ïàýç³³, ìàñòàê ³ ïàýò Áàçûëü Êàìàðî¢ - ñâàå ïàòðûÿòû÷íûÿ ³ ô³ëàñîôñê³ÿ òâîðû, ïàýòýñà ³ ïåäàãîã Òàìàðà Àðñÿí³êàâà ðàñïàâÿëà ñâàå ë³ðû÷íûÿ âåðøû, à òàêñàìà ñàòûðû÷íóþ áàéêó. Ïåäàãîã ³ ë³òàðàòàð Ì³õàñü Áóëàâàöê³ ïàçíà¸ì³¢ ñâà³ì³ ïåðàêëàäàì³ ðàñ³éñê³õ ³ ðàñ³éñêàìî¢íûõ ïàýòà¢ íà áåëàðóñêóþ ìîâó, ³ ÿãî ïåðàêëàä âåðøà¢ Àðñåí³ÿ Òàðêî¢ñêàãà âûäàòíà àäó÷û¢ ³ ñïÿâà¢ íà ã³òàðû ìàã³ë¸¢ñê³ ïàýò ³ áàðä Âàñ³ëü À¢ðàìåíêà. Ïðà ñâàþ òâîð÷àñöü ðàñïàâ¸¢ ïðàçà³ê Ñÿðãåé Öåëåø. Çà÷ûòà¢ ñâàå òâîðû ³ ìàëàäû ìàã³ë¸¢ñê³ ïàýò Àëÿêñåé Êàðïåíêà.

Ïðàãó÷àë³ ³ òâîðû íàøûõ ãàñöåé - âåðøû ¡ñåâàëàäà Ñöåáóðàê³ ³ ïåñí³ ß¢ãåíà Áàðûøí³êàâà, ÿê³ íå ïðûåõà¢ ó Ìàã³ë¸¢ áåç ã³òàðû.

Àðãàí³çàòàðû, ãîñö³ ³ ñëóõà÷û ³ìïðýçû íå ïåðøû ðàç çàéøë³ ¢ áðàìó ìàã³ë¸¢ñêàé ë³òàðàòóðû, ³, áóäçåì äóìàöü, òàê³õ ïàäàðîæà¢ ó òâîð÷û ñâåò íàøàãà ãîðàäà áóäçå ¢ñ¸ áîëåé ³ áîëåé.

Ìàã³ë¸¢ñêàÿ ãàðàäñêàÿ àðãàí³çàöûÿ ÒÁÌ.

* * *

Ñàïðà¢äíàÿ íàâóêà
¸ñöü àêíî ¢ ³íøû ñâåò...
Äû ¢ íàñ çà¢ñ¸äû
Âîêíû á³öü óìåë³.

* * *

À Ñëîâà Áîæàå -
Íåñàñìÿòíàé æáàí,
Òàìó òóäû íå ëåçóöü
ñóàé÷ûíí³ê³ ç ³ì ïýòàì.

* * *

²ì íå ïàòðýáíà êí³ãà, Áîã;
Ïðàä á³çóííîì ÿíû ñõ³ëÿöü
²ìêíóööà ãîëà¢.

* * *

Çäàåööà, áà÷ó ÿ
Õðûñòà ¢êðûæàâàíàãà...
Î Áîæà ìîé, à ÿê øòîäíÿ ïàäóðàñö³
Ñÿáå êðûæóþöü ëþäç³ íàøû!

* * *

Íó õîöü áû ãàëàâó äàíó ñóñòðýöü,
Àòî àçàäê³ ¢ñ¸,
Àäíû íà¢êîë àçàäê³.

* * *

ß ³ì êàæó: "×ûòàéöå Ñëîâà Áîæàå!",
À ìíå ¢ àäêàç: "Íàâîøòà?
Äû ÿø÷ý íàãýòàé ìîâå?!."

* * *

ß ýñòàôåòó ¢ Å¢ðîïû ¢çÿ¢
²¢ ðîäíû êðàé ïðûí¸ñ,
Àëå ÿíà òóò íå ïàòðýáíà.

* * *

Ìîé Áîã, ÷àìó õîöü áû ÿ íå ýô³îï?
Áî òàì ³ Ñëîâà Áîæàå, ³ êí³ãà
Íà¢êîë ïðûìàþööà ëþäçüì³.

ß¢ãåí Ãó÷îê

ßãî íÿáà÷íàÿ ñëÿçà
(Ñêàðûíà)

* * *

Òàê, êí³ãà ïîéäçå ¢ ñâåò,
Äû ¢ñ¸ ÷àñöåé ëþäñê³ ïàäìàíó çí¸ñëû
¡ ÿå ç ÷àñàì³ áóäçå çàïà¢çàöü.

* * *

Ö³êàâÿöü ³õ íå êí³æê³ ³ íå Áîã,
À êîëüê³ ãðîøàé âîäç³ööà
¡ ê³øýí³ ¢ ñóñåäà.

* * *

ßê êí³ãà äà êàçíû - íå ïðûñòóïêà,
Òàäû íàâîøòà ³ì
ßíà.

* * *

Ãóáëÿå ëàñêó äà Ðàäç³ìû ÷àëàâåê -
²ðàçóìåå ¸íÿå,
À çàäàííî çí³ø÷àå ðûá ³ ïòóøàê...

* * *

ßê³ì áû Ðûì í³ áû¢ -
Ö³ ïåðøû, ö³ äðóã³, ö³ òðýö³,
¨í íàñ àïîøí³ì ³ ¢ ñâåöå áà÷ûöü õî÷à.

* * *

À ïðà Ìàñêâó
²ñëî¢ íÿìà...
Àäâå÷íû øòàá òóðìû íàðîäà¢.

* * *

Òàê, ôàðáû íå äàííîé ìà¸é äóøû
Íå çíîéäóöü ìåñöà
Íà ïàðñóíàõ ðîäíûõ!

* * *

Äçå ñïðàâåå òâàéãî æûööÿ
Ãíÿçäî íå äàçâîëåíà çâ³öü,
Òû ïîéäçåø àäòóëü ó âûãíàííå.

* * *

Æûöö¸ òàê³õ àñîá
Çâû÷àéíà ô³í³øóå
Íà ÷óæûíå.

* * *

Íàø êðàé - ³ ×ýõ³ÿ.
Òî íå äàðîãà ïðîñòà äðóæáû,
Òî øëÿõ ñêëàäàíû
¢ö¸êà¢ äà øàëåíñòâà.

* * *

Êàë³ñü ñëàâóòû Ïîëàöàê,
Ñÿãîííÿ ¢æî íå òîé...
À íàäàëåé øòî áóäçå?!.

* * *

²òîëüê³ ñìåðöü ïðûòóëêàì ñòàíå ìíå
²àä çÿìë³, ³ íåáà,
²àä Àé÷ûíû, ³ ÷óæûíû

* * *

À ñûéäóööà ì³íóëàå ç ñó÷àñíûì,
Äûê áà÷ó ÿ:
Ñêàðûíà ¢ çàñìó÷ýíí³.

* * *

Ïàäóìàéöå ïðà ë¸ñ Ñêàðûíû -
²âû àä÷óåöå
ßãî íÿáà÷íóþ ñëÿçó.

Çàãàäê³-ïðûïàâåñö³ àä Çàéê³

Çàéêà Àëåñü Ôàì³÷ íàðàäç³¢ñÿ ¢ â¸ñöû Çàïîëëå ²âàöýâ³öêàãà ðà¸íà Áðýñöêàé âîáëàñö³. Ó 1966 ãîäçå ñêîí÷û¢ Êîñà¢ñêóþ ñÿðýäíþþ øêîëó, ó 1971 - ô³ëàëàã³÷íû ôàêóëüòýò Áåðàñöåéñêàãà ïåä³íñòûòóòà. Ïàñëÿ ñëóæáû ¢ àðì³³ âÿðíó¢ñÿ ¢ ðîäíóþ â¸ñêó, ïðàöàâà¢ íàñòà¢í³êàì áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû. Öÿïåð çàãàäâàå øêîëüíûì ýòíàãðàô³÷íûì ìóçååì.

Àëåñü Çàéêà - ñïåöûÿë³ñò ó ãàë³íå ëàêàëüíàé ýòíàëîã³³. Êîëà ÿãî íàâóêîâûõ çàö³êà¢ëåííÿ¢ óêëþ÷àå äûÿëåêòàëîã³þ, ôðàçåàëîã³þ, ïàðýì³ÿëîã³þ, ì³êðàòàïàí³ì³êó, ôàëüêëàðûñòûêó ³ ã³ñòîðûþ ñÿë³ø÷à¢. À¢òàð êí³ã "Äûÿëåêòíû ñëîâí³ê Êîñà¢ø÷ûíû" (2011), "Íàñåëåíûÿ ïóíêòû ²âàöýâ³÷÷ûíû" (2012), "Ôðàçåàëàã³÷íû ñëîâí³ê Êîñà¢ø÷ûíû" (2014), "Ïðûêàçê³ ³ ïðûìà¢ê³... ç Êîñà¢ø÷ûíû" (2015). ßãî ïÿðó íàëåæàöü äçâå ìàñòàöê³ÿ êí³ã³: "Äûì ç êîì³íà" (2011) ³ "×ûñòû ÷àöâåð" (2015).

Çàãàäê³ - ïðûïàâåñö³

ß çàñòà¢ ÿø÷ý òîé ÷àñ, êàë³ äî¢ã³ì³ âîñåíüñê³ì³ âå÷àðàì³ ìîëàäçü çá³ðàëàñÿ íà êóäçåëüí³öû. Ñÿâàë³, æàðòàâàë³, íàëàäæâàë³ ãóëüí³, íå çàáûâàë³ñÿ ³ ïðà çàãàäê³. Òàäû ïà÷ûíàëàñÿ ñàïðà¢äíàå ñïàáîðí³öòâà, äçå ïàòðàáàâàë³ñÿ ³ êåì³ë³âàñöü, ³ çäàãàäë³âàñöü, óì³ííå ñóïàñòà¢ëÿöü, óðýøöå, ìåöü æûöö¸âû äîñâåä.

²äàñþëü ïàìÿòàþ òûÿ çàãàäê³.

Ïûòàë³ñÿ: "À øòî ãàðûöü áåç ïîëûìÿ?" *Àäêàçâàë³:*"Ñîíöà!" “- À øòî ðàñöå áåç êîðàíÿ? - Êàìåíü! - Øòî ïëà÷à, à ñë¸ç íå ëüå? - Ñêðûïêà! - À øòî áÿæûöü áåç ðóê, áåç íîã? - Âàäà! - À õòî áåëû íå áÿë¸íû, ñ³âû íå ñ³â¸íû, ÷îðíû íå ÷àðí¸íû? - Ëåáåäçü, ãîëóá, âàðîíà! - Øòî ö³öå, à êâåòê³ í³õòî íå áà÷û¢? - Ïàïàðàöü! - À øòî ¢åööà êðóãîì äçåðàâà? - Õìåëü! - À øòî ïàë³öü - àãîíü íÿìà? - Ìàëàíêà!”

Çàï³ñ çàãàäàê çðîáëåíû ¢ 1980 ã. àä Çàéê³ Àëÿêñàíäðû Ïÿòðî¢íû, 1911 ã. í., â. Çàïîëëå, Êîñà¢ñêàãà ñ/ñ.

Çàãàäê³ áûë³ ðîçíûÿ, ïðà ¢ñ¸ íà ñâåöå. Ïàìÿòàþ ÿø÷ý, øòî çàäàâàë³ ïðûäóìàíûÿ ïý¢íûÿ æûöö¸âûÿ ñ³òóàöû³, à ñëóõà÷àì ïðàïàíî¢âàëàñÿ äàöü ïðàâ³ëüíû àäêàç ³, íà æàëü, çàï³ñàöü òàê³õ çàãàäàê-ñ³òóàöûé, çàãàäàê-ïðûïàâåñöÿ¢ óäàëîñÿ íÿøìàò. Àëå ÿíû íàñòîëüê³ ö³êàâûÿ, øòî ìíå çàõàöåëàñÿ ïàçíà¸ì³öü ÷ûòà÷î¢ ç ³ì³. Âîñü ÿíû.

* * *

...Äà êàëîäçåæà ïà âàäó ³äóöü äçâå äçÿ¢÷ûíû. Àäíà ÷ûñòà àïðàíóòàÿ, à â¸äðû áðóäíûÿ, à äðóãàÿ ¢ áðóäíàé ñóêåíöû, à â¸äðû ÷ûñòûÿ.

Ñòà³öü õëîïåö ³ ðàçâàæàå: êàãî ç ³õ çàìóæ óçÿöü? Äî¢ãà äóìà¢. Íàðýøöå, âûðàøû¢: òðýáà çà æîíêó áðàöü òóþ, ÿêàÿ ñàìà ÷ûñòàÿ. ×àìó ¸í ïðûíÿ¢ òàêîå ðàøýííå? Äçÿ¢÷ûíà, øòî áûëà ÷ûñòà àïðàíóòàÿ, çà ñàáîþ ãëÿäç³öü, ó ÿå áóäçå ïàðàäàê ó õàöå, ³ â¸äðû ïàìûå. Äðóãàÿ, íåàõàéíàÿ, óñþäû áðóä ðàçâÿäçå. Ó ÿå ïàðàäêó íå áóäçå. À â¸äðû ÷ûñòûÿ, áî, â³äàöü, ìàö³ ïàìûëà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2001 ã. àä Ëóø÷ûê Âåðû ²ãíàòà¢íû, 1930 ã. í., â. Àëüøàí³öà, Êâàñåâ³öê³ ñ/ñ.

* * *

...Òðîå þíàêî¢ çàêàõàë³ñÿ ¢ àäíó äçÿ¢÷ûíó. ßíà æ í³ÿê íå ìàãëà âûáðàöü, çà êàãî âûéñö³ çàìóæ. Êàá íå ïàêðû¢äç³öü àäìî¢ëþ, ñêàçàëà, øòî ïàäóìàå. Ðàç'åõàë³ñÿ æàí³õ³. À íåÿê ñóñòðý¢øûñÿ, çãàäàë³ êàõàíóþ, âûðàøûë³ êóï³öü ¸é ïàäàðóíê³ ³ ¢æî ç ïàäàðóíêàì³ çíî¢ åõàöü ñâàòàööà. Àäç³í êóï³¢ äûâàí-ñàìàë¸ò, õóòê³, ÿê äóìêà; äðóã³ - ëþñòýðêà: ãëÿíåø ó ÿãî - äàë¸êà â³äàöü; òðýö³ - ÿáëûê àä óñ³õ õâàðîá. Ïàãëÿäçå¢ õëàï÷ûíà ¢ ñâà¸ ëþñòýðêà ³ ¢áà÷û¢, øòî äçÿ¢÷ûíà ìîöíà õâîðàÿ. Òðýáà ðàòàâàöü! Ñåë³ ÿíû íà äûâàí-ñàìàë¸ò ³ ¢ìîìàíò ïàìûíóë³ñÿ ¢ äçÿ¢÷ûíû. Äàë³ þíàê ¸é ãàþ÷û ÿáëûê, ç'åëà äçÿ¢÷ûíà ³ à÷óíÿëà. Î, öÿïåð ÿíà âåäàëà, êàìó àääàñöü ðóêó ³ ñýðöà!

Äûê êàìó? Äûâàí-ñàìàë¸ò çàñòà¢ñÿ ãàñïàäàðó, ëþñòýðêà - òàêñàìà, òðýö³ þíàê àääà¢ ñâîé ÿáëûê äçÿ¢÷ûíå, øòî ¢ ÿãî áûëî - ÷àðî¢íû ÿáëûê. ßãî ³ âûáðàëà äçÿ¢÷ûíà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2004 ã. àä Ñòóïàêà Ì³êàëàÿ Ïà¢ëàâ³÷à, 1930 ã. í., â. Ïàäñòàðûíü, Ïàäñòàðûíñêàãà ñ/ñ.

* * *

... Æûë³ òðû ñÿñòðû. Äçâå ñòàðýéøûÿ ìîöíà õàöåë³ çàìóæ, à ìàëîäøàÿ ³ íå äóìàëà ïðà çàìóææà. Âûðàøûë³ ñ¸ñòðû ïàâàðàæûöü ³ äàâåäàööà, äà êàòîðàé ç ³õ ïåðøàé ñâàòû ïðûäóöü.

Óçÿë³ ÿíû àäíîëüêàâûÿ ÷ûãóí³ê³, íàë³ë³ àäíîëüêàâà âàäû, ïàñòàâ³ë³ íà àãîíü. Âûðàøûë³: ó ÷ûiì ÷ûãóíå ðàíåé âàäà çàê³ï³öü, òàÿ ïåðøàÿ äà âÿíöà ïîéäçå.

Àäãàäàéöå, ó êàãî õóò÷ýé âàäà çàê³ïåëà?

Âÿäîìà, ó òîé, øòî ïðà çàìóææà íå äóìàëà. ×àìó? Áî ÿå ñ¸ñòðû ðàç çà ðàçàì íàêðû¢ê³ ïàäûìàë³, óñ¸ ãëÿäçåë³, ö³ íå ê³ï³öü âàäà, - ³ ïàðó âûïóñêàë³. Ó ³õ ïàçíåé ³ çàê³ïåëà. À ìàëîäøàÿ ñÿñòðà í³âîäíàãà ðàçó íàêðû¢ê³ íå ïàäíÿëà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2011 ã. àä Çàéê³ Àíòàí³íû ²âàíà¢íû, 1953 ã. í., â. Çàïîëëå, Êîñà¢ñêàãà ñ/ñ.

ßê áà÷ûöå, êàá àäãàäâàöü çàãàäêó-ïðûïàâåñöü, òðýáà áûëî äîáðà ïàäóìàöü. ×àñàì çàãàäí³ê, ÿê³ ìå¢ öÿðïåííå, íå ãàâàðû¢ ðàçãàäêó. Òî, áûâàëà, äóìàë³ ¢ñ³ì ñÿëîì. ² íå àäç³í äçåíü…

Àëåñü Çàéêà,
²âàöýâ³öê³ ðà¸í.

"Äóäàðñê³ ôýñò-2017": ïåðàâàãà àíñàìáëåâàãà âûêàíàííÿ?

Ó ãýòûì ãîäçå íà äçÿðæà¢íûì óçðî¢í³ áûëî ïàñòà¢ëåíà ïûòàííå àá óíÿñåíí³ áåëàðóñêàé äóäû, ðàçàì ç âûêàíà¢÷ûì³ òðàäûöûÿì³ ³ ðàçíàñòàéíûì³ òûïàì³ ³íñòðóìåíòà¢ å¢ðàïåéñê³õ êðà³í, ó ñï³ñ íåìàòýðûÿëüíàé êóëüòóðíàé ñïàä÷ûíû ÷àëàâåööòâà Þ ÍÅÑÊÀ. Ïàä çíàêàì ãýòàé ïàäçå³ ïðàéøî¢ ÷àðãîâû Õ²² "Äóäàðñê³ ôýñò-2017", ÿê³ çàñâåä÷û¢ âÿë³ê³ ïðàãðýñ ó àäíà¢ëåíí³ íàöûÿíàëüíàé òðàäûöû³ ãðàííÿ, òýõíàëîã³³ âûðàáó ñàêðàëüíàãà àä ïà÷àòêó ³íñòðóìåíòà - áåëàðóñêàé äóäû.

ãóðò "PriobRock" ó ñêëàäçå Àêñàíû ³ Àíäðýÿ Ìàðîç. Ìóçûêàíòû ïðàäñòàâ³ë³ ñëóõà÷àì øàòëàíäñê³ õàéëýíä ³ âûñòóï ç ñóñâåòíà âÿäîìûì³ ìåëîäûÿì³ äëÿ ãýòàãà ³íñòðóìåíòà: àä ³ðëàíäñê³õ áàëàä, äà "Rock-mixt'à" ç õ³òàì³ Ðîäà Ñòþàðòà, AC/DC, "Nirvana", ñó÷àñíûì³ äûñêàòý÷íûì³ ðýì³êñàì³…

Â¢ðàïåéñêàé ìóçûöû, ó ÿå ñÿðýäíÿâå÷íûì âàðûÿíöå, àääàâà¢ ïåðàâàãó ãóðò "Lity Taler", ÿê³ÿ ê³ðóå äóäàð Äçÿí³ñ Øìàòêî. Ðýïåðòóàð ìóçûêàíòà¢ óàñíî¢íûì ñêëàäàþöü òàíöàâàëüíûÿ ìåëîäû³, ÿê³ÿ âåëüìàíííÿ ìóçû÷íàãà ìàòýðûÿëó-ñêîêà¢ ³ ðàçâó÷âàííÿ òàíöàâàëüíûõ ðóõà¢. Òûì áîëüø, øòî äàïàìàãàë³³ ì ó ãýòûì äçÿ¢÷àòû ç òàíöàâàëüíàãà êàëåêòûâó "Flammea"!

Ãóðò "Ñòàðû Îëüñà" òîëüê³ øòî âÿðíó¢ñÿ ç íîâûõ êàíöýðòíûõ ïàåçäàê ïà Çëó÷àíûõ Øòàòàõ Àìåðûê³, äçå íà øìàòë³ê³õ òàìòýéøûõ ôýñòàõ ïðààñòàâ³ëÿ¢ ñâîé àëüáîì "Medieval Classic Rock", à òàêñàìà å¢ðàïåéñêóþ ³ áåëàðóñêóþ ìóçû÷íóþ ñïàä÷ûíó Ñÿðýäíÿâå÷÷à. Òàìó ç àñàáë³âûì ïà÷óööþ¸ì ãîíàðó çà ñóàé÷ûíí³êà¢ ñëóõà÷û ñóñòðàêàë³ ñâà³õ óëþá¸íöà¢: ³ çíàêàì³òû "Ë³òâ³í", ³ ³íøûÿ õ³òû ãóðòà ¢ñïðûìàë³ñÿ, ÿê áûööàì, óæî ëåãåíäàðíàÿ ñóñâåòíàÿ êëàñ³êà.

òðûìàöü ãýòû àêòû¢íû íàñòðîé ñëóõà÷î¢. Àä ïà÷àòêó ñýòà - ã³ì íà "Äóäí³ê", ïðàç ýëåêòðîííûÿ àïðàöî¢ê³ íàðîäíûõ ìåëîäûé "Êðàêàâÿê", "ß ø÷àðêà-ïðûãà¢êà", "Öÿöåðêà", "Óõ, ÿ!" ³ äà ÿãî çàâÿðøýííÿ - ñóñâåòíà âÿäîìàé "Òàðàíòýëû", ãóê äóäû ê³ðà¢í³êà ãóðòà Þðàñÿ Ïàíêåâ³÷à ëóíà¢ ïàä ñëóõà÷àì³, óçìàöíÿ¢ ïàç³òû¢àä íåçâû÷àéíûõ àðàíæûðîâàê "PAWA".

Íà çàêàí÷ýííå "Äóäàðñêàãà ôýñòó - 2017" ñëóõà÷î¢ ÷àêà¢ metal-ñýò àä óäçåëüí³êà¢ ãóðòî¢ "Sakramant" (ê³ðà¢í³ê Âàñ³ëü Âåðàáåé÷ûêà¢) ³ "Trollwald", ë³äàðàì ÿêîãà ç'¢ëÿåööà Àíäðýé Àïàíîâ³÷. Ïåðøàÿ ç íàçâàíûõ êàìàíä - "Sakramant" - ïàñëàëà ¢ çàëó âåëüì³ âûñîê³ ýíåðãåòû÷íû ðàçðàä, ÿê³ ïðû-

Ïåðàä òûì, ÿê ðàñïà÷àöü ôåñòûâàëüíû êàíöýðò ó êëóáå "Re:Public", âÿäî¢öà "Äóäàðñêàãà ôýñòó" Ç³ì³öåð Ñàñíî¢ñê³ êîðàòêà íàãàäà¢ òîå, øòî ¢æî ïðàéøëî 25 ãàäî¢ ç òàãî ìîìàíòó, ÿê áû¢ àðãàí³çàâàíû ïåðøû "Äóäàðñê³ áàëüöê³ ôýñò", à òàêñàìà, ïðà áåëàðóñêóþ äóäó, ÿå ã³ñòîðûþ ³ àäðîäæåíí³ àä àíàëàã³÷íûõ ³íñòðóìåíòà¢. Ó ïàöâåðäæàííå ñâà³õ ñëîâà¢ Ç³ì³öåð ïðàïàíàâà¢ ïàòàí÷ûöü ïàä ÿå ãóê³: óñëåä çà "Îéðàé", ïðàãó÷àë³ ðûòìû "Êðàêàâÿêà", à äàëåé - "Àí¸ë" ³ ³íøûÿ òàíöû, ÿê³ÿ íàñòðî³ë³ ñëóõà÷î¢ íà àêòû¢íû ëàä óñïðûìàííÿ äóäàðñêàé ìóçûê³ ¢ ñó÷àñíûì âàðûÿíöå.

Àëå íå òîëüê³ áåëàðóñêàÿ äóäà ãàñïàäàðûëà íà ñöýíå "Äóäàðñêàãà ôýñòó". Òóò ãó÷àë³ ³ ³íøûÿ âàðûÿíòû ³íñòðóìåíòà, óí³âåðñàëüíàÿ íàçâà ÿêîãà bagpipes. Íà "Äóäàðñê³ì ôýñöå-2017" ðýïðýçåíòàíòàì³ ÿãî å¢ðàïåéñêàãà ¢çîðó ñòà¢ì³ ïàääàáàþööà íàâåäâàëüí³êàì ðýêàíñòðóêòàðñê³õ ìåðàïðûåìñòâà¢ - ðûöàðñê³õ òóðí³ðà¢, ôýñòà¢ ³ êàíöýðòà¢. Òàìó òàê³ÿ àäðîæàíûÿ äëÿ áåëàðóñêàé äóäû òâîðû, ÿê "Áóðãóíñê³ áðàëü", "Totentonz", "Fever Dreams", "Ìîðà ôà¢íà", ã³ìí áåëàðóñê³õ äóäàðî¢ - ïåñíÿ "À ìîé äçÿäçüêà äóäí³ê áû¢…" ïðàãó÷àë³ íåÿê ïà-àñàáë³âàìó ö¸ïëà ³ âûõîäç³¢íà, øòî çíàéøëî ñâîé âîäãóê ó äóøàõ ñëóõà÷î¢.

Òàíöàâàëüíà-çàáà¢ëÿëüíóþ òýìàòûêó íà ôåñöå ïðàöÿãíó¢ ãóðò "Hardwood", ë³äàðàì ÿêîãà ç'ÿ¢ëÿåööà âÿäîìû âûêàíà¢öà íà äóäçå å¢ðàïåéñêàãà ¢çîðó - äóäÿëüçàêó - ß¢ãåí Áåéíÿ, ó äóýöå ç ÿê³ì âûñòóïàå òàêñàìà ³ Âîëüãà Ãðûíü, ÿêàÿ âûêàðûñòî¢âàå âàðûÿíò ³ñïàíñêà-ïàðòóãàëüñêàé gaita. Ðàñïà÷à¢øû ñâîé ôåñòûâàëüíû âûñòóï à¢òàðñê³ì³ êàìïàç³öûÿì³ ¢ ñòûë³ñòûöû ôîëê-ôýíòýç³, ìóçûêàíòû ðàçâàðóøûë³ ïóáë³êó äà àêòû¢íàãà ¢ñïðû-

Ìóçûêàíòû àä÷óë³ ãýòûÿ àäíîñ³íû ³ ïðàïàíàâàë³ ñâà³ì ïðûõ³ëüí³êàì íàâ³íêó: çíàêàì³òóþ òàíöàâàëüíóþ êàìïàç³öûþ "Ìàðàçóëÿ", àëå ¢ íîâûì âàðûÿíöå - ç áåëàðóñê³ì òýêñòàì, ïåðàêëàäçåíûì ç ïàçíåéøàé ëàòûí³. Âûñâåòë³ëàñÿ, øòî "Ìàðàçóëÿ" - ãýòà òâîð, ÿê³ áû¢ øûðîêà ðàñïà¢ñþäæàíà ïà ¢ñ¸é Å¢ðîïå ¢ XVI ñò., ÿê ÷àñòêà ìóçû÷íàé ì³ñòýðû³. Çàâÿðøû¢ñÿ ñýò "Ñòàðîãà Îëüñû" íàýíåðã³÷íàé íîöå-êàâåðàì íà AC/DC "Highway To Hell" ³ áåëàðóñêà-ïîëüñêàé êëàñ³êàé drink song - çàñòîëüíàé ïåñíÿé "Êîëà ðûöýðñêà"…

×àðãîâàìó ¢äçåëüí³êó "Äóäàðñêàãà ôýñòó" - ãóðòó "PAWA" - òîëüê³ ³ çàñòàëîñÿ ñâà¸é ìóçûêàé ³ ðûòìàì³ ïàäìóñ³¢ ñëóõà÷î¢ óñïîìí³öü ñëîâû ëåïøûõ êàìïàç³öûé ãóðòà: "×îðòà¢ Ñêàðá", "Ìóæíû âîëàò", "Áîíà" ³ àäç³í ç ãàëî¢íûõ õ³òî¢ êàìàíäû - pagan-metal êàìïàç³öûþ "Ðóñàëêà".

Êàë³ æ íà ñöýíó âûéøà¢ ãóðò "Trollwald", ÿê³ áû¢ à÷îëåíû õàðûçìàòû÷íûì Àíäðýåì Àïàíîâ³÷àì, òî ³õ folk-metal-êàìïàç³öû³ íàãàäàë³, øòî, íàâàò ïàñëÿ íå÷àêàíàãà çàâÿðøýííÿ ñóìåñíûõ âûñòóïà¢ Âåðàáåé÷ûêàâà ³ Àïàíîâ³÷à ¢ ãóðöå "Litvintroll", ñëóõà÷û àäíîëüêàâà ñëóõàþöü ³ â³òàþöü ³ "Trollwald", ³ "Sakramant", ÿê³ ÿñêðàâûõ ñïàä÷ûíí³êà¢ âûêàðûñòàííÿ áåëàðóñêàé äóäû ¢ ñó÷àñíàé folk-metal-ìóçûöû. Ãýòû ôàêò ïàöâåðäç³ë³ òàê³ÿ à¢òàðñê³ÿ êàìïàç³öû³, ÿê "Ó ê³øýí³ íóëü", "Ó ãóø÷àðû", "Áåëÿøû-÷àáóðýê³", "Ïàãàíÿéëà", àïðàöî¢êà íàðîäíàé ïåñí³ "Íÿñå Ãàëÿ âîäó" ³ ³íøûÿ. ²õ âûêàíàííå ñòàëà ñâîåàñàáë³âûì àïîòûì³ñòû÷íûì ïàäðàõóíêàì ñïðàâû, ðàñïà÷àòàé ³í³öûÿòàðàì³ "Äóäàðñêàãà ôýñòó": áåëàðóñêàÿ äóäà ¢ñ¸ áîëüø óï³ñâàåööà ¢ ñó÷àñíû êóëüòóðíû êàíòýêñò XXI ñòàãîääçÿ.

Àëå "Äóäàðñê³ ôýñò" õî÷ü ³ ïàêàçà¢, øòî íàøà áåëàðóñêàÿ äóäà - íåàä'åìíàÿ ÷àñòêà ñó÷àñíàé íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû, àëå íå òðýáà çàáûâàöü ïðà ÿå àñàáë³âàñö³, ÿê ñàêðàëüíàãà, ñïàäÿ÷àëüíàãà ³íñòðóìåíòà, ÿê³ ñóïðàâàäæà¢ æûöö¸ áåëàðóñà àä êàëûñê³ äà ìàã³ëû.

Òàìó ãðóïà ýíòóç³ÿñòà¢-äóäàðî¢ ïðàïàíàâàëà ïðàâåñö³ 6-7 òðà¢íÿ ¢ áåëàðóñê³ì ìÿñòý÷êó Ãëûáîêàå "Äóäàðñê³ ðýé", íà ÿê³ì ìîæíà áûëî á ïàçíà¸ì³ööà ç ñàë³ñòàì³-âûêàíà¢öàì³ ç Ïîëüø÷û, ×ýõ³³, Øàòëàíäû³ ³íø. À ãàëî¢íàå - àáìÿíÿööà âîïûòàì ãðàííÿ íà ãýòûì ³íñòðóìåíöå, çðàá³öü ñóìåñíûÿ âûñòóïû ³ çàï³ñû, ïðàâåñö³ íàâóêîâûÿ êàíôåðýíöû³, àäêðûöü íîâûÿ ³ì¸íû òàëåíàâ³òûõ ñîëüíûõ âûêàíà¢öà¢.

Äâàööàöü ïÿöü ãàäî¢ òàìó, íà ìÿæû 80-90-õ ãàäî¢ ì³íóëàãà ñòàãîäçÿ, ðàçàì ñà ñâà³ì íàñòà¢í³êàì Àëåñåì Ëàñ¸ì ìàñòàê ³ äóäàð Òîäàð Êàøêóðýâ³÷ çðàá³ë³ ýòíàãðàô³÷íóþ ýêñïåäûöûþ, êàá àäøóêàöü ñëÿäû áåëàðóñêàé äóäàðñêàé òðàäûöû³. Ïàä ÷àñ ãýòûõ âàíäðîâàê ÿíû çíàéøë³ ÷àñòê³ ¢í³êàëüíûõ áåëàðóñê³õ äóäà¢, ïà ðýøòêàõ ÿê³õ ìîæíà áûëî çðàçóìåöü ìàã÷ûìàñö³ ³ àäíà¢ëÿöü êàíñòðóêöûþ ³íñòðóìåíòà, àäêðûë³ äëÿ ñÿáå ³ äëÿ àé÷ûííàãà ìóçûêàçíà¢ñòâà ³ìÿ ëåãåíäàðíàãà äóäàðà Õâåäàðà Ñòýñÿ.

- Öÿïåð âûðàøàåööà ïûòàííå àá óíÿñåíí³ òðàäûöû³ áåëàðóñêàé äóäû, ðàçàì ç òðàäûöûÿì³ ³íñòðóìåíòàì³ òàêîãà òûïó ç ³íøûõ êðà³í, ó ñï³ñ íåìàòýðûÿëüíûõ êóëüòóðíàé ñïàä÷ûíû ÷àëàâåööòâà Þ ÍÅÑÊÀ. Ó Áåëàðóñ³ ñòâîðàíû "Äóäàðñê³ êëóá", ïðààâ³ç³ööà "Äóäàðñê³ ôýñò", âûéøà¢ ïåðøû íóìàð àëüìàíàõà "Dudar", ç'ÿâ³ëàñÿ øìàò òàëåíàâ³òûõ ìàéñòðî¢, ÿê³ÿ ïðàöÿãâàþöü íàöûÿíàëüíûÿ òðàäûöû³ ³íñòðóìåíòà: Ç³ì³öåð Ñàñíî¢ñê³, Þðàñü Ïàíêåâ³÷, Äçÿí³ñ Øóõ³, Àëåñü Ñóðáà ³ ³íøûÿ ñó÷àñíûÿ áåëàðóñê³ÿ äóäàí³ê³. Äóìàþ, øòî ì³íóëàå áåëàðóñêàé äóäû, ÿê ñàêðàëüíàãà ³íñòðóìåíòà, ÿãî ñòàí âûêàðûñòàííÿ ¢ ñ¸ííÿøíÿé àé÷ûííàé ìóçû÷íàé êóëüòóðû äàçâàëÿå íàì ñïàäçÿâàööà, øòî ìû äàñÿãí¸ì ãýòàé ìýòû", - àäçíà÷û¢ Òîäàð Êàøêóðýâ³÷.

Àíàòîëü Ìÿëüãóé.

Íà çäûìêàõ: 1. Âàñ³ëü Âåðàáåé÷ûêà¢ - ë³äàð ãóðòà Sakrament; 2. Ãðàþöü ìóçûê³ Ñòàðîãà Îëüñû; 3. Âûêàíà¢öà íà gaita ç ãóðòà Hardwood Âîëüãà Ãðûíü; 4. Ãóðò Lity Taler âûêîíâàå ìóçûêó áåëàðóñêàãà Ñÿðýäíÿâå÷÷à; 5. Þðàñü Ïàíêåâ³÷ - ìóçûêàíò ³ ìàéñòàð ïà âûðàáó äóäà¢; 6. Øòî òàêîå áåëàðóñêàÿ äóäà, àäêàçâàþöü Ç. Ñàñíî¢ñê³ ³ Ä. Øìàòêî.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àíîñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæýê, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê, Ïàâåë Ñöÿöêî, Àëåã Òðóñà¢, Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.
http://naszaslowa.by/ http://pawet.net/
http://kamunikat.org/ http://tbm-mova.by/
http://nashaslova.mns.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.
Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ "Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 17.04.2017 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 682.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 1,24 ðóá., 3 ìåñ.- 3,72 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öû: ïà äàìî¢ëåíàñö³.